

BROJ 4 * APRIL, 2014.

SCHOOLFRANJE

UŽIVANJE U ŠKOLI I DRUŽENJU!

Školovanje

NEKAD I SAD

ZAŠTO TINEJDŽERI
KONTRIRAJU?

Stop nasilju u školama!

TEMA BROJA

PREDSTAVLJAMO SMER:

POLJOPRIVREDNI TEHNIČAR

ČITAJTE JOŠ...

STIDLJIVOST U DRUŠTVU

STRANA 12

MAŠTARENJE IZ ĐAČKE
KLUPE

STRANA 28

UTICAJ KOMPJUTERA NA
ZDRAVLJE OČIJU

STRANA 16

Sadržaj

12
STIDLJIVOST U
DRUŠTVU

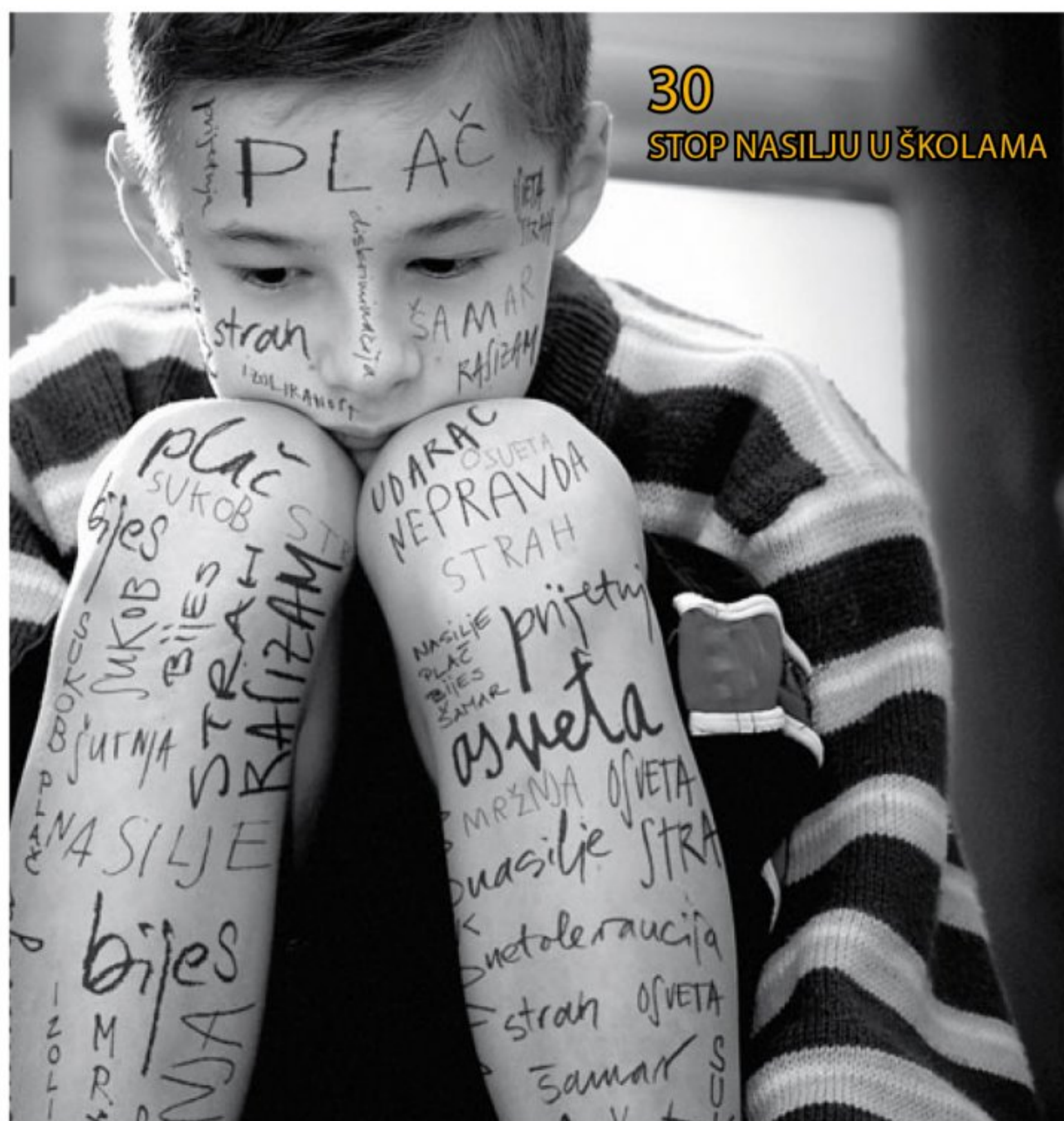
32
STEREOTIPI I PREDRASUDE

28
MAŠTARENJE IZ
ĐAČKE KLUPE

april 2014.

- 04 ZAŠTO TINEJDŽERI KONTRIRAJU?
- 06 ŠKOLOVANJE NEKAD I SAD
- 08 AD HD
- 10 ŠTA BI UČENICI VOLELI DA NJIHOVI PROFESORI O NJIMA ZNAJU.....
- 12 STIDLJIVOST U DRUŠTVU
- 14 KAKO DA POMOGETE DETETU DA BOLJE UČI
- 16 UTICAJ KOMPJUTERA NA ZDRAVLJE OČIJU
- 18 OD RODNE RAVNOPRAVNOSTI DO IZRIČITOG NE GOVORU MRŽNJE NA INTERNETU
- 19 DA LI STE ZNALI?
- 20 APRILILI!
- 22 POLJOPRIVREDNI TEHNIČAR
- 24 FERARI
- 26 IZVEŠTAVAMO...
- 28 MAŠTARENJE IZ ĐAČKE KLUPE
- 29 KNJIŽEVNI KUTAK: ŽIVOT I SNOVI
- 30 STOP NASILJU U ŠKOLAMA!
- 32 STEREOTIPI I PREDRASUDE

30
STOP NASILJU U ŠKOLAMA

Reč glavnog urednika

Elzana Crnovršanin,
master filolog srpske književnosti i jezika

Poštovani čitaoci,

U želji da postanemo vaš pouzdan vodič na putu ka upoznavanju naše škole, njenih učenika i njihovih interesovanja, zapažanja i dilema, uz nove, još zanimljivije sadržaje sve sigurnije koračamo ka vašoj pažnji i čitalačkom zadovoljstvu.

Naša vredna redakcija se i ovog puta potrudila da vam donese drugačiji prikaz četvrtog broja Schooliranja, iz čijeg sadržaja izranjaju veoma zanimljive teme, učeničke dileme, kritike i saveti.

Novim temama izveštavamo vas o pojedinim događajima koji se odvijaju u našoj školi, prenosimo vam zapažanja naših učenika, njihove probleme koji najčešće predstavljaju zajedničke probleme svih tinejdžera, kao i sve ono što u njima izaziva sumnju, zapitanost, zabrinutost ali i radost zbog ponuđenih odgovora i sreću zbog pronađenih rešenja.

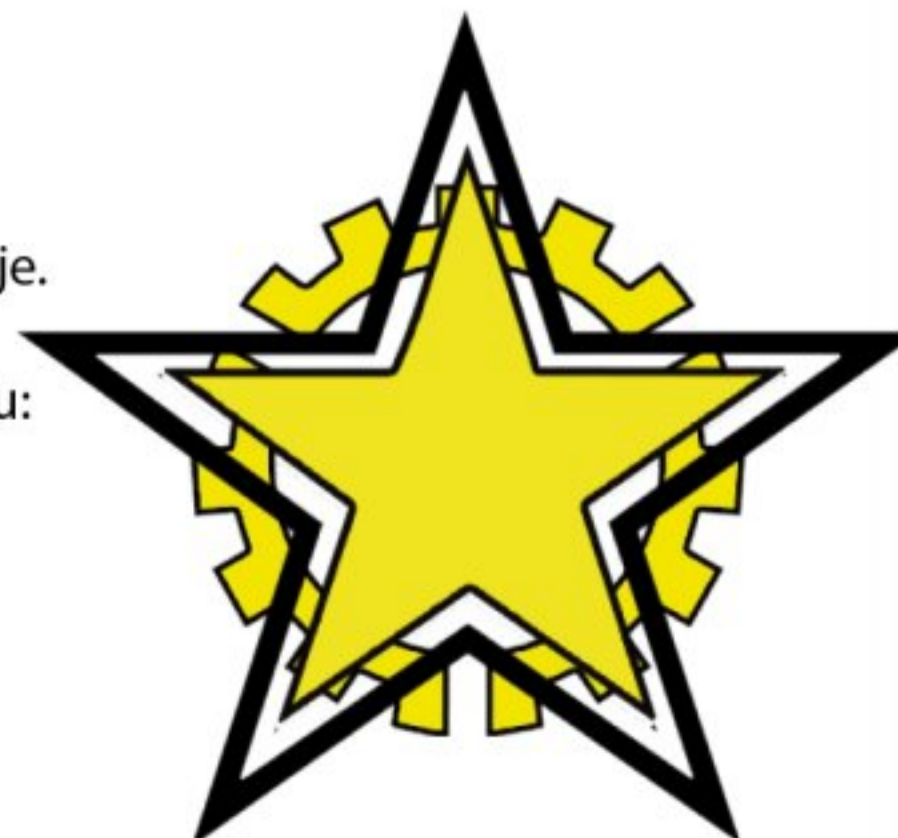
Lisajte i čitajte o tome kako zaustaviti nasilje u školi, zbog čega 1. april često nazivaju Dan budala, zašto je crni konjić zaštitni znak Ferrarija? Saznajte zašto tinejdžeri kontriraju i šta bi to učenici želeli da njihovi profesori o njima znaju? Otkrijte o čemu to učenici maštaju kada im misli odlutaju daleko od đačke klupe, kako pobediti stidljivost u društvu i koliko zaista kompjuter utiče na naš vid?

Uživajte i, ukoliko vam se naš časopis dopada pridružite nam se u borbi da zajedničkim snagama promoviramo optimizam, veru u sebe i svoj cilj, u isinsku komunikaciju uz učenje, zabavu i druženje.

Pridruži nam se

Ako si učenik Tehničko-poljoprivredne škole u Sjenici i želiš da ispoljiš svoju kreativnost na pozitivan način, možeš postati deo našeg tima i učiniti da se tvoj glas čuje.

Prijavi se u pedagošku službu ili nam piši na imejl adresu:
schooliranje@gmail.com

GLAVNI UREDNIK

ELZANA CRNOVRŠANIN

ZAMENIK GLAVNOG UREDNIKA

SELDA SELMANOVIĆ

UREDNICI

ALEN TAHIROVIĆ

ALEN ŠALJIĆ

ALIDA CRNOVRŠANIN

ALMA ZEKIĆ

ALMIN KALENDER

AJŠA KALENDER

AMINA BEGOVIĆ

AMINA DACIĆ

ARMIN FIJULJANIN

ELMA MAŠOVIĆ

EMINA KUČEVIĆ

IRMA GARIBOVIĆ

HANKIJA KOLAŠINAC

NERMIN UGLJANIN

RAHELA TASUMOVIĆ

SEAD BAŽDAR

SEJDEFA DELJEVIĆ

SIBELA ŠEHOVIĆ

TEHNIČKO-POLJOPRIVREDNA ŠKOLA SJENICA

SAVE KOVAČEVIĆA 15

36310 SJENICA

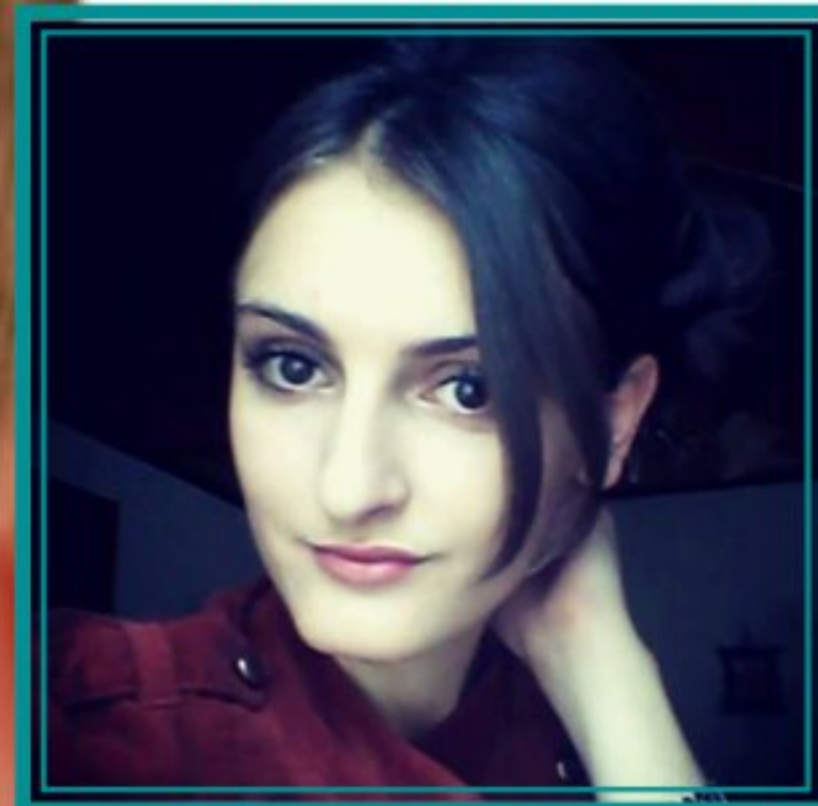
WWW.TPSSJENICA.COM

PRIJATELJI NAŠIH NOVINA
USTANOVA KULTURE SJENICA

Zašto tinejdžeri kontriraju?

PIŠE: AJŠA KALENDER, IV2

“Ko to u mladosti nije zadavao brige sebi, svojim najblizima, odbijao ljubav, prezirao naklonost; ko to nije bar jednom iz inata i obesti izbegao sreću koja je pred njim stajala, ko nikada nije povredio svoj ponos ili se ogrešio o roditelje i prijatelje nekom nesmotrenom rečju i uvredljivim ponasanjem?”

Odrastanje i mladost su autentični delovi života. Kada kažemo da je neko odrastao, zreo čovek, obično gubimo iz vida da biti odrastao ne podrazumeva obavezno i biti zreo. Šta je onda zrelost i kada uopšte treba da je steknemo?

Odrastanje je najčudesniji i najlepši dar prirode. Detinjstvo i mladost nazivaju razvojnim dobom, a nakon njega sledi prihvatanje životnih vrednosti i uloga. U tom trenutku, kada preuzmemo glavnu ulogu u svom životu, ostavimo iza sebe detinjstvo, polako napustimo mladost, e, upravo u tom trenutku, preuzimamo zrelost.

Uprkos čestoj nostalgiji za bezbrižnim vremenima, nemamo za čim žaliti, jer odrastanje je lepo isto koliko i sećanje na doba kada smo bili mali i bezbrižni. Upoznajemo sebe kroz život, kroz dobre i loše odluke. Ulazimo u vreme velikih promena. Ulazimo u složene odnose sa drugovima u školi i pokušavamo, ponekad na neprijatne načine, da dokazemo svoju nezavisnost u odnosu na roditelje.

Za kratko vreme tinejdžeri treba da savladaju mnoge promene, da se upišu u srednju školu, odvoje od starih školskih drugova, steknu nova prijateljstva, nauče da voze automobil, odaberu fakultet i polako se počinju pripremati za upis. Sve su to stvari od kojih zavisi čitav njihov budući život, a treba ih savladati u kratkom periodu i bez ikakvog prethodnog iskustva.

Zbog toga su tinejdžeri često zbunjeni i zabrinuti. Često su zamišljivi i zagledani u neki, samo njihov svet. I pored mnogobrojnih nestašluka, koje u skladu sa svojim godinama čine, često razmišljaju ozbiljno i odgovorno. Žele da budu „neko“, žele da budu „nešto“, da ih drugi ljudi prihvate, poštuju, cene i uvažavaju. A šta se tek desi kada okolina ne razume i ne prihvata njihovo stanje? To je najstaresniji faktor u tinejdžerskim godinama! Faktor iz kojeg izranjaju mnogobrojna pitanja bez odgovora. Zbog čega oni nisu prihvaćeni kao takvi u društvu? Oni su sada odrasli! Znaju da brinu o sebi? Mogu sami da donose ispravne odluke, da uređuju svoj život? Zašto ništa ne može da bude onako kako bi oni hteli? Zašto su neshvaćeni?

Mnogi tinejdžeri brinu o svom mestu i reputaciji u srednjoj školi i okruženju više nego o bilo čemu drugom. Za njih je uklapanje i prihvatanje ključni deo života. Tinejdžeri koji nemaju prijatelje u školi, ili su meta nasilnika u školi ili van nje, mogu nositi emotivne ožiljke tokom celog života. Tada se oni povlače u sebe. Neki od njih, nažalost, i sami postanu nasilni kako bi bili sastavni deo tog „popularnog društva“. Samim tim dolaze u konflikt sa roditeljima, nastavnicima i svojim pravim prijateljima. Počinju čudno da se ponašaju, da zanemaruju obaveze, da se inate, da kontriraju.

Mnogi roditelji nisu sigurni kako u takvim situacijama treba da se ponašaju, gube živce i plaše se. Dovode se u stanje da ne mogu racionalno razgovarati sa svojim tinejdžerom. U tom trenutku, roditelji, kao i sama okolina, često pitaju zašto tinejdžeri stalno „udaraju“ kontru? Zašto su namrgođeni? Zašto sve kontriraju, negi-

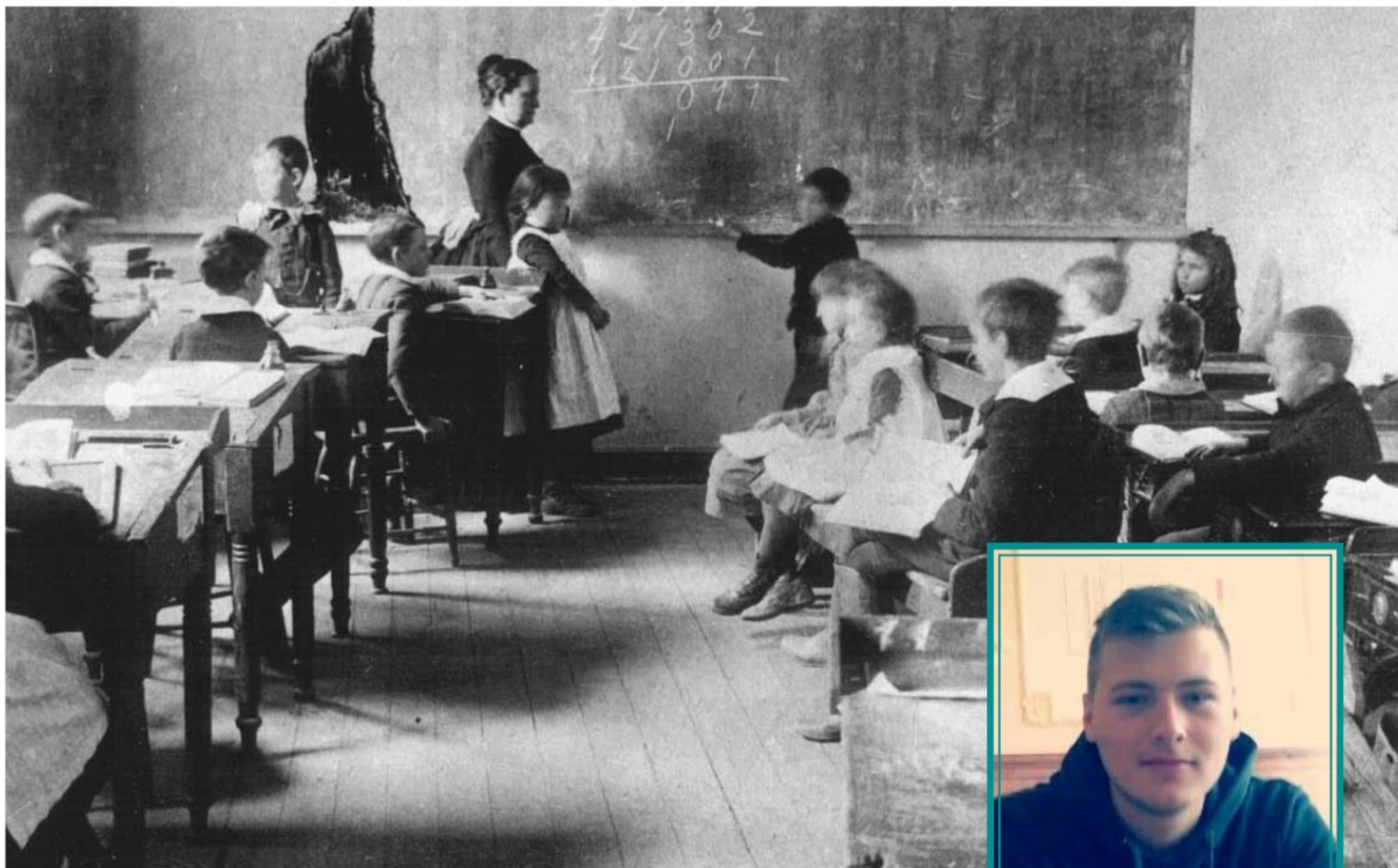
raju? Zbog čega odgovaraju kao roboti: da, ne, neću, ne može, ne znam, ne dam... Zašto se žale da ih smaraju svi i svuda? Sve ih nervira, sve im smeta! Niko ih ne razume!

Ovakvo problematično stanje kod tinejdžera javlja se zbog toga što oni zapravo pokušavaju da dođu do sopstvene autentičnosti i razmotre sve stavove koje su im toliko godina drugi nametali. Sve stvari koje su usvajali samo zato što su roditelji tako rekli i zato što roditelji kažu da je to jedino ispravno, stavljene su pod velikim znakom pitanja. Tinejdžeri razmatraju takva uverenja, kritikuju, doživljavaju ih kao svoj neuspeh i na kraju ih potpuno odbacuju. Njihovo kontriranje zapravo predstavlja njihovu želju da ispolje svoje lične stavove, svoja uverenja, svoja razmišljanja koja se najčešće, u potpunosti razlikuju od onoga koje im je nametnuto.

To „udaranje“ kontre u velikom broju slučajeva okolina shvata kao oblik nevaspitanja, međutim, daleko od toga. Kontriranje je zapravo način na koji tinejdžer pokazuje da postaje zrela osoba, osoba koja ima svoje mišljenje i koja očekuje da to mišljenje drugi poštuju. Često u takvim situacijama tinejdžeri „beže“ na drugu stranu, tako što se povlače u sebe ili im je mnogo prijatnije da o svojim problemima, sumnjama i strahovima razgovaraju sa nekim ko nije član porodice ili ga uopšte ne poznaju. Takvi postupci izluđuju roditelje, i u njima tinejdžeri znaju da se ponašaju veoma bezobzirno, tako što pre nego roditelji i izgovore neku rečenicu daju odgovor „ne“, okrenu leđa i nastave po svome.

Ono što, nakon svega izrečenog, donosi olakšanje je činjenica da je kontriranje prolazna faza. Tinejdžeri veoma brzo shvate koliko je to njihovo kontriranje apsurdno, i utapaju se u normalan tok života. Na kraju krajeva, svi smo mi tinejdžeri, mnogi pre nas su to bili i mnogi koji dolaze na svet biće tinejdžeri. Proći će kroz tu prolaznu fazu i doći do sopstvene autentičnosti, trenutka kada će svoje tinejdžersko kontriranje predočiti u porodičnu anegotu.

PIŠE: ALEN ŠALJIĆ, III1

Školovanje nekad i sad

Školovanje danas predstavlja osnovnu potrebu ljudskog društva, ali i sastavni deo života svakog od nas. Period školovanja je najlepší period našeg života. U školi stičemo prijatelje, srećemo prve ljubavi i doživljavamo uspomene koje ćemo u starosti nazvati „dobra, stara vremena“.

Školovanje nije uvek bilo ovakvo kao sada i kroz istoriju se mnogo razvijalo. Nekada je postojao niz kodeksa ponašanja učenika, kojih se svaki učenik morao pridržavati, u potpunosti. Poštovanje, skromnost, disciplina i higijena, bili su ključni delovi učeničkog ponašanja. Između drugova je moralo postojati poštovanje. Učenici su bili tihi, skromni, pred profesorima ponizni. Uvek su bili pognute glave, laganim i tihim korakom

bi ulazili u školu, a dok bi profesor predavao niko nije smeo dobacivati ili govoriti.

Način odevanja se takođe razlikovao od današnjeg. Učenici su imali svoje uniforme koje su uvek morale biti čiste. Učenice su sedele u posebnom redu, odvojeno od učenika. Svakodnevno se vršila kontrola kose, noktiju i vrata. Kažnjavanje zbog neposlušnosti bilo je rigorozno. Za samo 5 minuta kašnjenja učenici bi dobijali kaznu od sat vremena dužeg ostajanja u školi nakon nastave. Ukoliko neko ne bi napisao domaći zadatak, dobio bi dvostruko više da napiše za naredni dan. Bilo je zabranjeno pisati levom rukom, i pisanje levicom se kažnjavalo udarcem šipke po zglobovima. Upotreba žvakaćih guma se kažnjavala sa sedam udaraca štapom, a pričanje nemoralnim jezikom suspenzijom.

Uništavanje školskih klupa ili nameštaja, tuča, laganje ili varanje na ispitima kažnjavalo se izbacivanjem iz škole. Takođe, kao što su učenici morali biti odgovorni, i profesori su bili veoma odgovorni i pratili su učenike posle škole, što za naše vreme izgleda veoma smešno. U to vreme nije postojao ogroman broj fakulteta i osnovnih/ srednjih škola kao danas. Zanimljivo je to, da se koreni školstva nalaze u Kini, i datiraju još iz davne 141. godine p. n. e. Nekada školovanje nije bilo besplatno kao danas, i samo deca bogatih i uticajnih građana išla su u školu. Oni koji nisu imali mogućnosti za školovanje tražili su utehu u obližnjim manastirima i crkvama. Naravno, za neke ni to nije bilo utočište, pa umesto da se školuju skrojili bi sebi neku drugačiju sudbinu.

Školovanje u današnje vreme je lakše i kompletnije u odnosu na ranije, ali i veoma drugačije. Učenici ne plaćaju školarinu, pa su bezbrižni što se tiče osnovnog i srednjeg školovanja. Nažalost, i pored toga što je veća polovina školovanja besplatna i dostupna svima, jedan deo dece bira onaj lošiji put. Možda je to zato što živimo ubrzano pa niko ne obraća pažnju na nas, i mi imamo taj osećaj slobode, da možemo sve sami i da nam ne treba ničija pomoć. Možda zato što su vremena drugačija, pa mladi sve manje poštuju starije, obrazovanije i iskustvenije, i sve ređe prepoznaju autoritet. A možda i zato što nam je dato previše prava, koja mi poznajemo, pa nekadašnje rigorozno školovanje i strepnju pred profesorima, bacamo u daleku prošlost. Da su stari profesori živi začudili bi se kako njihove kolege danas uspevaju da se izbore sa takvim ponašanjem učenika, kako uspevaju da rade, koliko se zapravo sve promenilo, koliko je veliki jaz između školovanja nekad i sad.

Današnji profesori idu u korak sa vremenom i reformama školstva, a učenici su često nezainteresovani i za njih su potrebne posebne metode koje će ih „probuditi“. Nasreću, i dalje ima dosta učenika koji jure nauku, i podržavaju stari princip rada u školama. Nadam se da će ovo naše vreme izvesti što više takvih učenika, jer, iako sve, pa i školovanje, ide u korak sa vremenom, nije na odmet imati znanje iz sadašnjosti i rigoroznost iz prošlosti.

Za samo 5 minuta kašnjenja učenici bi dobijali kaznu od sat vremena dužeg ostajanja u školi nakon nastave. Ukoliko neko ne bi napisao domaći zadatak, dobio bi dvostruko više da napiše za naredni dan.

PIŠE: ALIDA CRNOVRŠANIN, PSIHOLOG

ADHD

ADHD (SKRAĆENICA OD ENG. ATTENTION DEFICIT/HYPERACTIVITY DISORDER, DEFICIT PAŽNJE/HIPERAKTIVNI POREMEĆAJ) JE RAZVOJNI POREMEĆAJ PONAŠANJA KOJI SE PRONALAZI KOD 8-10% DECE ŠKOLSKOG UZRATA.

Iako još nije razjašnjeno zašto, ADHD je tri puta češći kod dečaka nego kod devojčica. Još uvijek se tačno ne zna kako nastaje ADHD sindrom, ali se smatra da ima biološku osnovu.

Deca sa ADHD-om su hiperaktivna, deluju bez razmišljanja i imaju velikih poteškoća sa usmeravanjem i održavanjem pažnje.

Naravno, većina dece (pogotovo one mlađe) povremeno se ponaša na opisani način, naročito ako su uzbuđena, ako im je dosadno, ako su pod stresom ili prolaze kroz velike životne promene, ili ako su npr. gladna.

Mnoga deca se danas opisuju kao „hiperaktivna“, te je taj izraz postao vrlo popularan. Ako je dete živahno, prepuno energije, u stalnom pokretu, znatiželjno, brbljivo... to još uvek ne znači da je hiperaktivno u kliničkom značenju tog termina, odnosno da ima ADHD sindrom.

Simptomi ADHD-a su prisutni tokom dužeg perioda i primetni su u različitim životnim okruženjima. Ti simptomi značajno utiču na detetovo normalno funkcionisanje u školi, kod kuće i u društvu. Siguran odgovor na to ima li dete ADHD može dati jedino stručnjak za mentalno zdravlje (dečji psiholog, defektolog i /ili psihijatar).

Nemirna deca, koja imaju problema s pažnjom i koja vrlo naglo reaguju, mogu otežano uspostavljati kvalitetne odnose sa vršnjacima i odraslima, kao i otežano se

Nemirna deca, koja imaju problema s pažnjom i koja vrlo naglo reaguju, mogu otežano uspostavljati kvalitetne odnose sa vršnjacima i odraslima, kao i otežano se snalaziti u situacijama u kojima se očekuje pridržavanje pravila (npr. vrtić, škola, sportski treninzi...).

Deca sa ADHD-om često imaju malo prijatelja i bolno su svestna svoje različitosti, izolovanosti i odbačenosti. Njihova impulsivnost i naglost mogu odbijati i decu i odrasle. Upravo zbog toga takvoj deci treba razumevanje svih osoba iz njihove okoline, pomoć i podrška.

Dete sa ADHD-om može imati poteškoće na području (hiper)aktivnosti, pažnje i kontrole impulsa. Najčešći i najrašireniji tip ADHD-a uključuje kombinaciju sve tri komponente.

Kako roditelji mogu pomoći?

Većinu ponašanja dete je usvajalo i izgrađivalo godinama, tako da je nerealno očekivati da ih može promeniti „preko noći“. Uz ustrajnost i doslednost roditelja, obrasci detetovog ponašanja se mogu menjati u pozitivnom smeru, čime će i roditelji steći realnija očekivanja. Umesto dosadašnjeg ponašanja, strpljivo dete podučavajte ponašanju koje želite.

Deca s ADHD-om najčešće ne reaguju na kaznu na uobičajen način, već im često ono što roditelj smatra kaznom ustvari predstavlja nagradu (npr. prekidanje neke aktivnosti kako bi se vikalo na dete, čime dete dobija pažnju koju želi).

Ukoliko ste sigurni da ponašanje fizički ne ugrožava dete, pokušajte ignorisati detetovo neadekvatno ponašanje (npr. plesanje po sobi ili skakanje po krevetu).

Ne zaboravite da dete najviše uči „po modelu“, odnosno imitirajući ponašanja odraslih, zato budite svestni vlastitog ponašanja. Npr. vikanje na dete ga neće naučiti da ono ne viče. Zbog impulsivnosti i kratkotrajne pažnje, zbog kojih teže uče socijalna pravila i prepoznavanje socijalnih znakova, deca s ADHD-om često imaju poteškoća u uspostavljanju prijateljstva.

Stvorite rutinu

Svakog dana pokušajte slediti isti ili barem sličan raspored dnevnih obaveza i rutina, od jutarnjeg ustajanja do večernjeg odlaska na počinak. Raspored stavite na neko vidljivo mesto u stanu, učinite ga vizuelno zanimljivim, kako bi vaše dete u svakom trenutku moglo znati kad je vreme za igru a kada za spavanje.

Pomozite detetu da se organizuje

Svakodnevno ostavljajte odeću, školske knjige, pribor i igračke na isto mesto, kako bi smanjili verovatnoću da će ih vaše dete izgubiti.

Detetu je takođe bitno osigurati kutak za učenje u kojem ga ništa neće ometati. Ugasiti TV, radio ili kompjuter kako mu ne bi smetalo.

Pomozite detetu da razvije svoje samopoštovanje

Hiperaktivna deca vrlo često sumnjaju u vlastite sposobnosti, što dovodi do razvoja niskog samopoštovanja i negativnog mišljenja o sebi. Samopoštovanje se može povećati pohvalama („Vidiš kako si uredno pospremio svoje igračke“ ili „Jako mi se dopada kako si nacrtao čoveka“).

Dete takođe ima potrebu da njegov uloženi trud bude cenjen, zato mu dopustite da sudeluje u porodičnim poslovima. Pritom se pobrinite da to budu one aktivnosti koje mu dobro idu i koje brzo može naučiti, što svakako doprinosi razvoju detetovog samopoštovanja. Potrebno je ponašati se u skladu sa godinama deteta i ohrabrivati ga u njegovim samostalnim aktivnostima.

Ograničite mogućnost izbora

Detetu ponudite izbor između dve stvari (npr. dve igračke, dva jela za ručak, dve različite majice, dve različite slobodne aktivnosti). Previše izbora kod dece s ADHD-om može izazvati previše stimulacije i neugodan i zbunjujući osećaj „preplavljenosti“.

Šta bi učenici voleli da njihovi profesori o njima znaju

Još od svog nastanka školstvo je menjalo svoje oblike i razvijalo se. Dobijalo je na brojnosti zbog povećanja obrazovanih ljudi, izgubio je neke svoje izvorne karakteristike ali je zato dobilo na razvoju kroz tehnološka otkrića i internet. Danas svi imaju pravo na školovanje i ono je postalo obaveza. Ne postoji više konzervativno shvatanje da škola i obrazovanje nisu bitne stavke u životu, pogotovo ne u životu žena. Nažalost, pored svih razlika, dodavanja i oduzimanja u načinu obrazovanja, neizbežno su se promenili i odnosi između učenika i profesora. Ono što je nekada bilo autoritet svelo se na potragu za autoritetom kod dece. Želja za učenjem se takođe svela na minimum, a sve je više nasilja u školama. Komunikacije, razumevanja i poštovanja, kako između samih učenika, tako i između učenika i profesora, nažalost, sve je manje.

Zbog svega navedenog, postoji veliki broj stvari i činjenica koje bi učenici želeli da njihovi profesori znaju. Te stvari mogle bi da imaju različite dimenzije i oblike od generacije do generacije i od učenika do učenika.

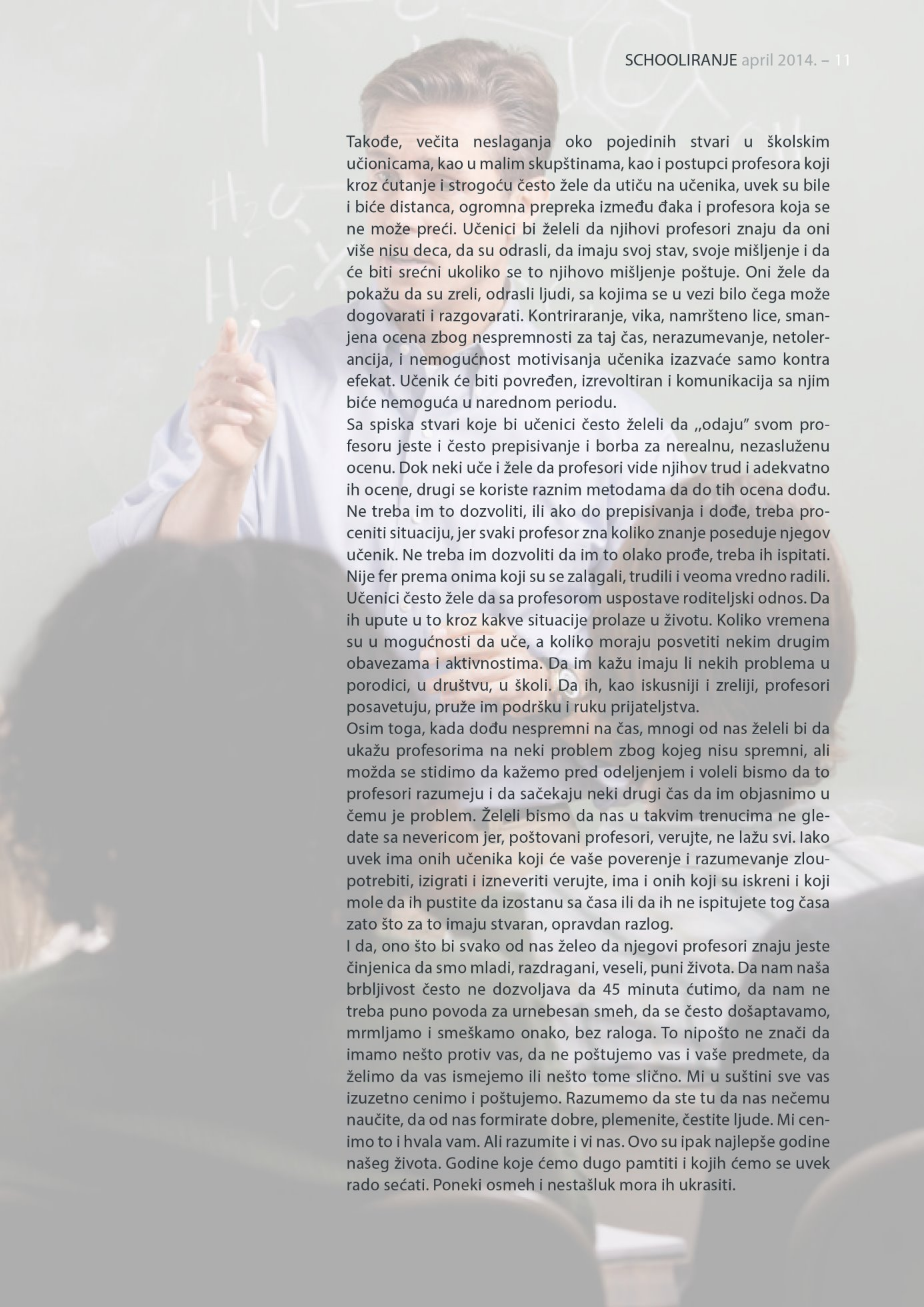
Možda jedna od glavnih stavki je ta da bi učenici voleli da ih svi profesori tretiraju shodno zaslugama. Da svaki profesor na bilo kojeg učenika gleda blago, toplo, sa razumevanjem, a da, ukoliko je besan, bude besan na sve. Pa ako smo svi spremni za čas, da svi dobijemo najvišocije ocene, a ako nismo, da svi dobijemo jedinice. Ne da se pojedinci kao po običaju izvuku, iz ovog ili onog razloga, a da oni ostali „stradaju“. Da nema privilegovanih i potlačenih. Da svi u školi imaju isti status.

Želje i mogućnosti uvek smetaju jedne drugima. Sa godinama te želje se menjaju, kao i navike i shvatanja. Pojedini učenici bi voleli da budu najbolji u odeljenju, a da ne uče, da budu najodgovorniji na času, a da zaborave domaći zadatak, da najbolje urade test, a da sve prepisu. Dragi profesori, ne treba ih osuditi, treba im pomoći. Lako ih je ismejati, ali ih je isto tako lako i motivisati. Oni već imaju želju, potrebno je samo malo razumevanja, poneka reč ohrabrenja i makar jedan prijateljski razgovor. Na taj način đak će sigurno uspeti i svoje želje ostvariti, a bićete zadovoljni i vi, jer se vaš trud isplatio.

PIŠE: AMINA DACIĆ, II2

A teacher in a light blue shirt is pointing at a whiteboard. The whiteboard has chemical formulas written on it, including H₂O and HCl. The teacher is looking towards the camera with a slight smile.

Takođe, večita neslaganja oko pojedinih stvari u školskim učionicama, kao u malim skupštinama, kao i postupci profesora koji kroz ćutanje i strogoću često žele da utiču na učenika, uvek su bile i biće distanca, ogromna prepreka između đaka i profesora koja se ne može preći. Učenici bi želeli da njihovi profesori znaju da oni više nisu deca, da su odrasli, da imaju svoj stav, svoje mišljenje i da će biti srećni ukoliko se to njihovo mišljenje poštuje. Oni žele da pokažu da su zreli, odrasli ljudi, sa kojima se u vezi bilo čega može dogovarati i razgovarati. Kontririranje, vika, namršteno lice, smanjena ocena zbog nespremnosti za taj čas, nerazumevanje, netolerancija, i nemogućnost motivisanja učenika izazvaće samo kontra efekat. Učenik će biti povređen, izrevoltiran i komunikacija sa njim biće nemoguća u narednom periodu.

Sa spiska stvari koje bi učenici često želeli da „odaju“ svom profesoru jeste i često prepisivanje i borba za nerealnu, nezasluženu ocenu. Dok neki uče i žele da profesori vide njihov trud i adekvatno ih ocene, drugi se koriste raznim metodama da do tih ocena dođu. Ne treba im to dozvoliti, ili ako do prepisivanja i dođe, treba proceniti situaciju, jer svaki profesor zna koliko znanje poseduje njegov učenik. Ne treba im dozvoliti da im to olako prođe, treba ih ispitati. Nije fer prema onima koji su se zalagali, trudili i veoma vredno radili. Učenici često žele da sa profesorom uspostave roditeljski odnos. Da ih upute u to kroz kakve situacije prolaze u životu. Koliko vremena su u mogućnosti da uče, a koliko moraju posvetiti nekim drugim obavezama i aktivnostima. Da im kažu imaju li nekih problema u porodici, u društvu, u školi. Da ih, kao iskusniji i zreliji, profesori posavetuju, pruže im podršku i ruku prijateljstva.

Osim toga, kada dođu nespremni na čas, mnogi od nas želeli bi da ukažu profesorima na neki problem zbog kojeg nisu spremni, ali možda se stidimo da kažemo pred odeljenjem i voleli bismo da to profesori razumeju i da sačekaju neki drugi čas da im objasnimo u čemu je problem. Želeli bismo da nas u takvim trenucima ne gledate sa nevericom jer, poštovani profesori, verujte, ne lažu svi. Iako uvek ima onih učenika koji će vaše poverenje i razumevanje zloupotrebiti, izigrati i izneveriti verujte, ima i onih koji su iskreni i koji mole da ih pustite da izostanu sa časa ili da ih ne ispitujete tog časa zato što za to imaju stvaran, opravdan razlog.

I da, ono što bi svako od nas želeo da njegovi profesori znaju jeste činjenica da smo mladi, razdragani, veseli, puni života. Da nam naša brbljivost često ne dozvoljava da 45 minuta ćutimo, da nam ne treba puno povoda za urnebesni smeh, da se često došaptavamo, mrmljamo i smeškamo onako, bez raloga. To nipošto ne znači da imamo nešto protiv vas, da ne poštujemo vas i vaše predmete, da želimo da vas ismejemo ili nešto tome slično. Mi u suštini sve vas izuzetno cenimo i poštujemo. Razumemo da ste tu da nas nečemu naučite, da od nas formirate dobre, plemenite, čestite ljude. Mi cenimo to i hvala vam. Ali razumite i vi nas. Ovo su ipak najlepše godine našeg života. Godine koje ćemo dugo pamtiti i kojih ćemo se uvek rado sećati. Poneki osmeh i nestašluk mora ih ukrasiti.

PIŠE: EMRA MAŠOVIĆ, II2

Stidljivost kako pojava kod ljudi prisutna je još od davnih vremena. Naučno je dokazano da dete počinje da se stidi kada napuni 4 meseca. Da li će taj stid pre-rasti u veći problem ili će se iskoreniti, na to utiču mnogobrojni faktori: porodica, sredina u kojoj se dete razvija kao i način na koji se dete vaspitava.

Roditelji veoma često svojim nesvesnim postupcima utiču na detetovu ličnost. Rečima: to je bezobzirno, to ne smeš da radiš, to nije lepo da pričaš itd, dete se zatvara u sebe i već nastaje problem. Plaši se da kaže šta misli, oseća, želi, jer na taj način misli da će biti ismevano, kritikovano ili čak odbačeno. Upravo u tom trenutku u detetu se javlja stid!

Iako ponekad zvuči neverovatno, stid i stidljivost u društvu nekada su posmatrani kao vrline. Danas, nažalost, oni koji provedu veći deo svog života stidljivo i povučeno, najčešće bivaju odbačeni, te njihova stidljivost zapravo predstavlja njihovu veliku manu. Nemaju mnogo prijatelja u školi, nisu najbolji ni u čemu i redovno bivaju ismevani.

Postoji veliki broj faktora koji utiču na pojavu stidljivosti. Najčešći su to fizički nedostaci, zatim problemi u govoru i jeziku, zlostavljanje u detinjstvu, uticaj nervoznih roditelja, promena mesta boravka u detinjstvu ili pubertetu ili neka neprijatna situacija. Međutim, nisu samo spoljni faktori uslov za pojavu stidljivosti. Naučni dokazi sve više ukazuju na genetsku sklonost ka stidljivosti, baš kao što se nasleđuje sklonost ka dijabetesu, srčanim oboljenjima ili gojaznosti. Stidljivi ljudi manje izlaze, manje komuniciraju sa prijateljima i kolegama. Oni tvrde za sebe da su neprilagođeni, neprijatni, manje fizički privlačni i nesposobni.

Stidljivost u društvu

Sredine u kojima deca odrastaju i razvijaju se kao ličnosti su različite. Što je u jednoj zemlji sramno, zabranjeno, pa čak i kažnjivo, u drugoj je sasvim normalno i poželjno. Sve ovo dok je dete još malo nije toliko primetno i ne pridaje mu se značaj, ali kada dete odraste i postane adolescent, uočava se smisao problema. Adolescenti su jako osetljivi, očekuju previše i plaše se da to ne ostvare. Želja da se dopadnu suprotnom polu, ostvare značaj u društvu, budu primećeni i prihvaćeni iz dana u dan je sve veća. Strah od neuspeha u svojim željama stvara u njihovim glavama pogrešnu sliku o svemu. U želji da se dokažu, kažu nešto pametno i bitno, istaknu se među vršnjacima, čisto kao šamar dožive pojedine simptome stidljivosti. Crvenilo lica, znojenje dlanova, snažno lupanje srca, knedla u grlu, stegnute vilice, drhtanje i tiko-vi samo su neki od tih telesnih simptoma stidljivosti koji se javljaju u prisustvu drugih ljudi. Sve te znake uzbuđenja stidljiva osoba će probati da sakrije, a ako ne uspe u ovoj nameri, što se dešava u većini slučajeva, stvari će se samo pogoršati. Stidljivost se zapravo veoma često javlja kao rezultat manjka samopouzdanja, koje definitivno negativno utiče na osobu. Ljudi u toku razgovora primećuju da li je osoba samouverena ili nesigurna, to se ne može sakriti. Ako pokažemo da smo nesigurni i stidljivi ljudi nas neće shvatati ozbiljno i na pravi način, a ako pokažemo da pucamo od samopouzdanja stvaramo utisak jake, pametne osobe koja zna šta želi.

Kao i svaki drugi problem i problem stidljivosti nije nerešiv, samo treba ići u susret svemu što nas čeka, a ne bežati i skrivati se ispod maske. Ako smo spremni na neuspeh i ako doživimo poraz to nam neće pasti toliko teško, a ako uspemo bićemo srećni što smo rizikovali. Ako prestanemo razmišljati o drugima, o tome šta oni misle, i budemo se posvetili sebi izgradićemo svoju ličnost i uspećemo u svemu. Ne treba pognuti glavu ni pred kim i spuštati pogled, trebamo biti jaki i hrabri, i to je već uspeh. Kao što se nama ne sviđa baš sve što drugi čine, tako ni drugima ne mora da se dopadne baš sve ono što mi radimo. Ako mi mislimo da je to dobro, pametno i lepo onda samo napred, ljudi su ti koji često u svemu vide problem i ono ružno, mi tu ništa ne možemo promeniti. U svaku borbu u koju krenemo moramo ići uzdignute glave, sa svojim stavom i mišljenjem, bez stida i straha. Kada pobedimo samog sebe, svoja osećanja, bespotrebnu stidljivost i strahove, videćemo da svet i nije tako loš, da svakoj poteškoći dođe kraj, da iz svake situacije, bila dobra ili

loša, moramo i možemo izvući neku poruku i lekciju. Međutim, ukoliko i pored svih napora stid u nama i dalje ostane živ, i kada se najmanje nadamo on se nastavi manifestovati, postoji još jedna važna činjenica koju bi trebalo da znamo i upamtimo. To je činjenica da nismo sami, nismo jedini koji u sebi nose jedno takvo, nekada pomalo čudno osećanje. Stidljivost je nešto što u sebi krije veliki broj ljudi, pa čak i svetski poznatih ličnosti. Da li ste znali da su se Abraham Linkoln, Tomas Edison, Albert Ajnštajn, Ruzvelt, Bob Dilan, Dejvid Bouvi i Sigurni Viver sukobili sa svojom stidljivošću, a o ovom problemu su čak i javno govorili. Poznata književnica Agata Kristi je čak odustala od karijere pijanistkinje zbog preterane stidljivosti. Naučnici smatraju da geni značajno utiču i na stidljivost, ali je moguće to prevazići. Na primer, Harison Ford, Džulija Roberts i Robert De Niro su kao deca bili vrlo stidljivi, ali su tu svoji stidljivost, makar u nekim segmentima, kasnije prevazišli. Zato, ne odustajte, potrudite se. Pokušajte i vi! Verujte u svoj uspeh, i sigurno ćete uspeti!

PIŠE: ALMA ZEKIĆ, IV1

NAŠIM DRAGIM RODITELJIMA...

Kako da pomognete detetu da bolje uči?

Uspeh dece u školi utiče na njih tokom celog života, prvenstveno na njihovo samopouzdanje, donošenje odluka, na njihova ostvarenja, uspehe... Roditelji se trude da pruže deci sve ono što im je potrebno ali ipak, uprkos dobrim namerama, ponekad urade nešto što ima loš uticaj na dečiji uspeh u školi.

Šta ne treba raditi?

„Podmićivanje” dece

Roditelji, u želji da motivišu dete za dobar uspeh, često umeju „podmićivati” decu tj. davati razna obećavanja i različite nagrade ukoliko dete postigne željeni rezultat. Taj metod u nekim situacijama može loše uticati na dete. Deca brzo izgube interesovanje za cilj koji treba da postignu ukoliko im se obećana nagrada ne dopada, a potpuno gube interesovanje ukoliko se obećanje ne ispuni, ili se to „podmićivanje” kao postupak ponavlja. Dečija motivacija za učenje pre svega treba da bude osećaj da su nešto uspešno savladali, a potom i samopouzdanje koje zbog tog uspeha osećaju. To ne znači da dete ni na koji način ne treba nagraditi za postignut uspeh. Naprotiv, treba. Ne treba ga podmićivati niti mu unapred nešto obećavati, ali kad postigne uspeh, treba ga nagraditi. Nagrade ne mora da bude posle svakog detetovog uspeha, dovoljno je da je bude povremeno, a najbitnije je da ste vi zadovoljni time što je dete postiglo, jer vaše zadovoljstvo često može biti njihova najbolja nagrada, ali i način na koji ćete najbolje motivisati dete.

Osećaj krivice kod deteta

„Mi smo se za tebe žrtvovali”

Ova i njoj slične rečenice zapravo predstavljaju ucene koje ne bi trebalo primenjivati, jer nikoga nećete usrećiti, ni sebe, a ni dete. Takve rečenice najčešće roditelji koriste onda kada od svog deteta traže nešto, a dete ne ispuni očekivanja. Oni žele da im deca budu srećna i da im bude dobro, pa se zbog njih odriču mnogih stvari, a deca su nezahvalna i ne cene njihov trud. Iz tog razloga roditelji pokušavaju da u svojoj deci probude osećaj krivice. Međutim, taj osećaj krivice, retko može dovesti do željenog cilja.

Žrtvovali ste se za svoju decu? Odrekli ste se mnogo toga zarad njihove sreće? Onda bi trebalo da vas raduje to što su vaša deca srećna, što ste im toliko toga pružili, što vaša deca uspešno vode svoj život, samostalno. Deca treba da žive život onako kako žele, baš kao što ste i vi želeli da živite onako kako želite. Treba da pružite deci ono što možete i da ne očekujete da ćete to kasnije moći naplatiti, jer to onda nije pružanje, već trgovina. Zato, volite svoju decu bez ucena i očekivanja nečeg za uzvrat, poštujujte njihove snove i pomažite im koliko možete.

Kako postupiti?

Pohvalite dečiji trud

Način na koji upućujete deci pohvalu utiče na njihov uspeh u budućnosti. Pohvala ima veliki efekat i značaj za dete. Ipak, roditelji još uvek veruju da hvaliti svoje dete nije dobro, a ni pristojno. Nažalost, deca koja nisu hvaljena često se osećaju usamljeno i neshvaćeno, jer su odrasla sa uverenjem da nisu dovoljno dobra da bi zaslužila bilo kakvo priznanje ili pohvalu od strane svojih roditelja.

Pohvala direktno utiče na razvoj samopoštovanja i formiranja slike o sebi. Deca koja su bila hvaljena od strane svojih roditelja mnogo su spremnija da se takvim roditeljima povere kad imaju problem, kao i da saslušaju njihove potrebe i zahteve.

Zato, ne škrtarite sa lepim rečima, ne škrtarite sa rečima ohrabrenja. Umesto da tražite greške i propuste kao razloge za kazne, tražite razlog za pohvalu. Potrudite se da naučite da hvalite svoje dete. Pohvala motiviše dete da radi i trudi se još više.

Roditelji su najbolji primer

Dragi roditelji, na vama je da dete naučite kako da se zauzme za ono što voli, želi i ono o čemu razmišlja i

čemu teži. Naučite ga da odabere najbolji način da to i ostvari. Deca u svojim roditeljima vide heroje. Od prvog dana upijaju i posmatraju svaki vaš gest, pokret ili zvuk, i na taj način počinju sve to da imitiraju, pa s vremenom i sami sve bolje izvode iste veštine - nauče da se smeju, ljute, hodaju, govore kao vi.

Dozvolite detetu da se dokaže. Budite otvoreni i ne zaboravite da pohvalite dete za trud koji je uložilo da bi ostvarilo neki dobar rezultat. Prihvatajte i ne ismevajte želje i osobine svog deteta, aktivno učestvujete u njegovom odrastanju podržavajući ga.

Pomozite detetu da izgradi samopoštovanje. Ako se bude dobro osećalo u svojoj koži, ako bude samo sebe poštovalo, veća je verovatnoća da će i druge tretirati sa poštovanjem. Proslavite njegova dostignuća i obratite pažnju na stvari koje dobro obavlja. Ohrabrite dobro ponašanje, a kada je neophodno, suptilno ispravite loše vladanje.

Istraživanja pokazuju da današnja deca brže misle, kraće su koncentrisana, impulsivnija su i zahtevnija, pa im je potrebna pomoć pri učenju. Zato, pomozite svom detetu. Nemojte vršiti pritisak na njega, dozvolite mu da zavoli učenje. I još nešto treba da znate. Ocene često nisu merilo znanja i zasigurno, ocene nisu najvažnije. Dečija ljubav prema knjizi i njihove želje za sticanjem znanja o stvarima koje ih zanimaju, mnogo su važnije. Janja do večernjeg odlaska na počinak.

Uticaj kompjutera na zdravlje očiju

Ukoliko, baš kao i ja, uživate da svoje slobodno vreme provodite ispred računara, nemoguće je da od svojih brižnih roditelja nebrojano puta niste čuli rečenicu: „Skloni se malo od tog računara, oslepećeš“. U tom trenu sigurno ste se zapitali ima li nečega u tim rečima ili je to samo prazna priča, banalna opomena zbog bespotrebnog gubljenja vremena. Da li je kompjuter zaista štetan za naše oči, i ako jeste, koliko zapravo kvari naš vid?

PIŠE: NERMIN UGLJANIN, III1

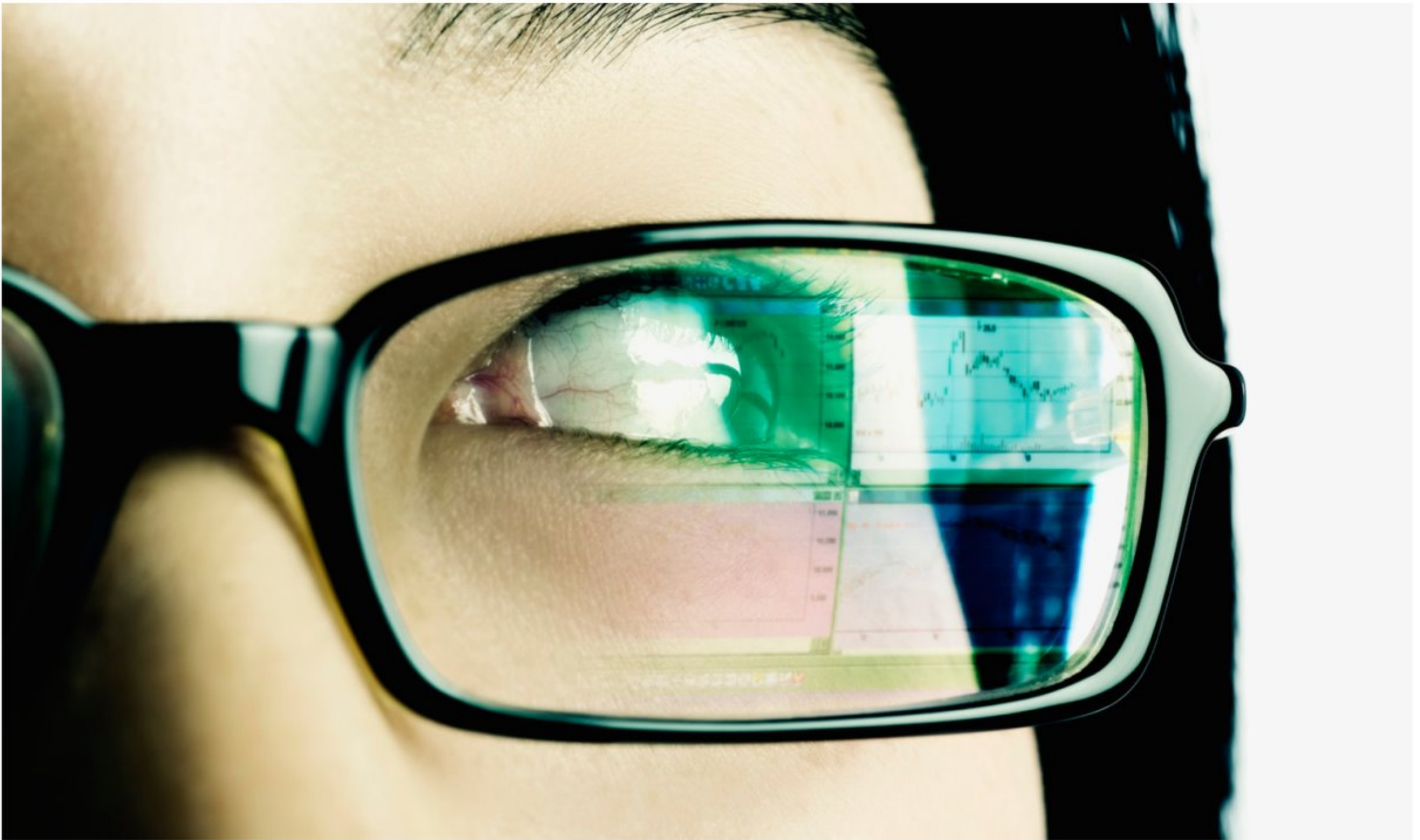
Većina elektronskih uređaja koje koristimo u toku dana, izlaže nas štetnim zračenjima. Televizori, mikrotalasne pećnice, mobilni telefoni i kompjuteri, svi oni emituju štetna zračenja. Naravno, zračenja iz kompjutera su najštetnija za kožu zato što dugo sedimo za kompjuterom, licem okrenuti prema monitoru koji najviše zrači. Zračenja iz kompjutera mogu da prouzrokuju opekotine kože. Mogu da promene naš spoljašnji izgled, ali i naše psihičko stanje. Stalna nervoza često se pripisuje samo stresnoj vrsti posla. Međutim, malo ko razmišlja o tome da bi mnogo manje stresa bilo kada bi u okruženju zaposlenih bilo bar malo manje elektromagnetne radijacije.

Mnogi ljudi na poslu ili kod kuće koriste računar za svoj posao. Računari čine naš posao lakšim, efkasnijim i bržim. Nažalost, zbog mnogo sati provedenih na računaru dolazi do zamora očiju. Najčešće dolazi do tupog bola u glavi, zamućenog vida i peckanja u očima što prouzrokuje glavobolju i napetost.

Istraživanja su pokazala da čovek čita 25% sporije na monitoru, nego što to radi na papiru. Osim toga, ljudsko telo nije stvoreno za učestalo sedenje, uz stalnu aktivnost prstiju i ruku. Pritom je celo telo u neprirodnom položaju.

Ako provedete više od tri sata svakog dana ispred monitora izloženi ste stanju koje lekari nazivaju „sindromom kompjuterskog vida“. Ovaj sindrom izaziva umor, ponekad glavobolje i poremećaje vida kao što su dvostruka slika i povremeno zamućenje vida.

Oni koji su već kratkovidni osetiće potrebu da se dodatno naprežu da bi videli, a oni stariji od 40 godina, koji u monitor gledaju kroz naočare sa dioptrijom u plusu, takođe lošije vide monitor sa uobičajene udaljenosti i imaju osećaj da im je dioptriya odjednom „prejaka“. Sreća da sve to nije trajno, već prestaje čim se oči opuste.

Razlog za pojavu očnih tegoba tokom dužeg rada na računaru je i taj što tokom gledanja u monitor ređe trepćemo, što dovodi do suvoće i iritacije oka. Zato bi trebalo da se trudimo da češće trepćemo, a u obzir dolazi i upotreba veštackih suza. Medutim, ponekad veštacke suze mogu da izazovu iritaciju oka. Oči su crvene, javlja se peckanje, ponekad i svrab i otok kapaka.

Svakako, postoje i mali saveti i koraci koji će vam pomoći da popravite vid i sačuvate svoje oči. Pratite ih da biste makar malo smanjili propadanje svog vida, i bar na neki način osvežili svoj pogled:

1. Naizmenično radite na računaru i bavite se nekim drugim aktivnostima;
2. Stolicu postavite tako da ne morate da pružate ruke da biste dohvatili tastaturu;
3. Redovno se bavite nekim sportom;
4. Redovno odmarajte oči. Svakih 20 minuta prestanite da gledate u monitor, duboko udahnite i pogled usmerite u daljinu (kroz prozor);
5. Redovna upotreba sokova od voća i povrća, kao i upotreba zelenog čaja, veoma je značajna kod problema sa vidom. Takođe, značajno je i korišćenje algi, pivskog kvasca, C i E vitamina, lanenog ulja i semenki lana;
6. Izbegavajte gledanje televizora i rad na kompjuteru u zamračenoj prostoriji, jer dodatno osvetljenje može da smanji opterećenje očiju i do šest puta.
7. Izađite napolje! Dugo sedenje usporava cirkulaciju, a to utiče i na oči. Osim toga, očima su potrebni različiti nivoi svetlosti. I mala promena može da ubije monotoniju celodnevnog rada na kompjuteru.

Možda, zahvaljujući ovim koracima nećete u potpunosti sprečiti naprezanje očiju, ali kombinujući ih sigurno ćete biti odmorniji, glavobolje će izostati i biće vam mnogo lakše da gledate u ekran.

Iako možemo da kažemo da je danas, u savremenom društvu, ostvaren značajan napredak u emancipaciji žena na svim područjima, ipak postoji mnogo sfera u kojima se žena nalazi u podređenom, ugroženom pa čak i u potpuno nehumanom položaju. Postoji veliki broj onih koji i dalje veruju i trude se da žena ostane zarobljena, vezana za kuću i decu, da služi mužu i porodici, da se žrtvuje, bude neprimetna, daleko od slobodnog života. Nažalost, i dalje postoje brojni oblici i načini kojima se žena potiskuje, ali na svu sreću, veliki je broj i onih koji se zalažu i bore za, pre svega rodnu ravnopravnost žena.

Naša opština, opština Sjenica takođe se zalaže za rešavanje takvih problema u našem okruženju, i to realizacijom projekta „I ja sam žena“. Na moje veliko zadovoljstvo, učesnik sam tog projekta, koji je veoma koristan, kako za mene, tako i za celu žensku populaciju. Prošla sam kroz pet psihosocijalnih radionica sa ostalim učesnicima, i u okviru tih radionica naši koordinatori su nastojali da nam približe funkciju rodne ravnopravnosti. Govorili su o položaju žene u profesionalnom, političkom i porodičnom aspektu, rodno senzitivnom govoru, međusobnoj diskriminaciji, verbalnim i neverbalnim aspektima samopouzdanja i samopoštovanja kod žena.

Ono što je posebno bitno je činjenica da smo ostavili trag u vremenu, koje smo radno proveli u savetu, i to štampanjem prve publikacije *Saveti za rodnu ravnopravnost*.

Osim toga, pored česte rodne neravnopravnosti u društvu, veliki problem leži u tome što se u poslednje vreme sve češće susrećemo sa raznoraznim ružnim rečima, uvredama i omalovažavanjem preko interneta. To je problem koji kruži na svim društvenim mrežama, kao i na svim sajtovima.

Rešenje tog problema, ja i moji vršnjaci našli smo u realizaciji kampanje „Ne govoru mržnje preko interneta“, koja se odvija u okviru Kancelarije za mlade Sjenica. Sprovođenjem određenih akcija, trudimo se da pošaljemo poruku mladima, kao i starijima, da bilo kakve omalovažavajuće poruke i komentari, bazirane na nacionalnoj, verskoj ili političkoj pripadnosti, koja pojedinca čini „drugačijim“ od svih drugih ljudi, nisu na mestu, i da u što kraćem vremenskom intervalu uspeemo da smanjimo broj ljudi koji se koriste metodom vređanja preko interneta.

Sam projekat i kampanja pružili su mi novo znanje, uz zabavu i druženje. Čast mi je što sam deo svega toga i ponosna sam na to.

PIŠE: SEJDEFA DELJEVIĆ, III3

Da li ste znali?

Sigurno znate barem jednu osobu koja je levoruka ili ste to i vi sami? A da li ste znali koje su to svetski poznate ličnosti bile levoruke? A zbog čega su te levoruke osobe tokom istorije često progonjene? U nastavku teksta pročitajte niz zanimljivosti vezanih za „levoruke“.

Da li ste znali da nemačka reč „levoruko“ glasi „linkisch“ i u prevodu znači čudan ili nespretan?

Da li ste znali da su istraživanja pokazala veliku stopu levorukosti među vrhunskim sportistima, pogotovo u jedan na jedan sportovima kao sto su tenis, boks, mačevanje? Glavni adut levorukih sportista je faktor iznaneđenja, tj. neočekivani potezi kojima čašćavaju svoje protivnike? Takođe, iako je osoba levoruka, to ne mora da znači da će loptu šutirati levom nogom!

Da li ste znali da su tokom istorije levoruki često progonjeni, a optužbe su uključivale: levorukost je znak đavola, znak nervoze, pobune i kriminala. Sa druge strane levoruki su se često doživljavali kao kreativne osobe i vrsni muzičari?

Da li ste znali da je veliki broj svetski poznatih ličnosti levoruk. Među najpoznatijim muzičarima su: Džimi Hendriks, Pol Makartni, Džordž Majk, Sil... Zatim tu su i: pevač Nirvane Kurt Kobejn, violinista Nikolo Paganini, Betoven, Bah... Od poznatih glumaca u društvu levorukih našli su se Greta Garbo, Čarli Čaplin, Tom Kriz, Robert de Niro.. A od sportista levom rukom su do pobede stizali Monika Seles, Džon Mekinra, Majk Tajson...

Da li ste znali da je „švrakopis“, koji u odraslom dobu prati levoruke, koji su na silu prevedeni u desnoruke, očigledan dokaz onoga što su naučnici nedavno pouzdano utvrdili: levoruke osobe ni uz dugogodišnju vežbu ne mogu da postanu potpuni „dešnjaci“?

Da li ste znali da istraživanja pokazuju da levaoruka osoba može lakše naučiti pisati desnom, nego dešnjak levom rukom?

Da li ste znali da prema jednoj studiji, ljudi koji pišu levom rukom žive 9 godina kraće od onih koji pišu desnom rukom?

Da li ste znali da levoruke osobe piju više i češće. Desna strana mozga, koju koriste više od leve, ima manju toleranciju na alkohol, zbog čega se uglavnom brže i napiju?

Da li ste znali da majke koje imaju više od 40 godina u toku detetovog rođenja imaju veću šansu da rode levoruku bebu za 128% od majki u ranim dvadesetim?

Da li ste znali da su ljudi stare civilizacije Inke verovali da ljudi koji pišu levom rukom imaju posebne magične moći, zbog čega su uvek bili samani ili lekari?

Da li ste znali da su veze između leve i desne strane mozga brže kod levorukih ljudi. To znači da se informacije prenose brže, što levoruke osobe čini efkasnijim u rešavanju veće količine informacija koje se obrađuju na obe strane mozga?

Da li ste znali da levoruke osobe imaju i svoj međunarodni dan, 13. avgust, koji su prvi put dobili 1992. godine. Tog dana levoruke osobe promovišu i povećavaju svest javnosti (okruženja u kome borave) o prednostima i nedostacima levorukih osoba?

Aprililili!

MARK TVEN JE JEDNOM PRILIKOM REKAO DA 1. APRIL SLUŽI KAKO BISMO SE PRISETILI KO SMO I ŠTA SMO OSTALA 364 DANA U GODINI, I TIME TAČNO OPISAO SUŠTINU OVOG INTERNACIONALNOG PRAZNIKA.

Tog 1. aprila sve je dozvoljeno! Cilj je nasmejati druge i biti nasmejan. Cilj je pokazati da se trebamo češće smejati i tako širiti pozitivnu energiju. Način na koji se 1. april danas proslavlja u doba masovnih medija, interneta i tehnike, po mnogo čemu se razlikuje od načina na koji se to nekada činilo.

Poreklo ovog praznika datira još iz biblijskih dana, znači pojavio se u doba kada se ljudska istorija po prvi put počela zapisivati. U doba starog Rima praznik je poprimio još značajniji karakter je su Rimljani i Kelti praznovali prolećni festival u vreme prolećne ravnodnevnice koja se događa blizu Dana šale. Po jednoj teoriji P. Pilat je na ovaj dan poslao Isusa do Iroda i nazad. To često označava besmislen posao, odnosno smicalicu i od tada se taj dan naziva Dan šale. Isto tako,

i jedan drevni rimski mit potvrđuje tu činjenicu.

Najam, taj mit govori o božanstvu Plutonu i njegovoj otmici Proserpine, boginje žita i žetve. Njena majka je uzalud tragala za svojom kćerkom po ogromnim prostranstvima podzemnog sveta. Ovo se takođe, kao i kod slučaja Isusa smatralo uzaludnim poslom. Rimljani i Hindusi su slavili Novu godinu odmah nakon prolećne ravnodnevnice. Nakon što je papa Gregor XII 1582. godine uspostavio gregorijanski kalendar Nova godina se slavila 1. januara. Međutim narod nije bio spreman da prihvati promene, pa je dosta njih slavilo novu godinu baš oko 1. aprila. Oni koji su prihvatili novi kalendar tog dana bi zbijali šale na račun neobaveštenih, ismevajući njihova zastarela slavlja.

Još jedna jako zanimljiva priča vezana za 1. april javila se u srednjem veku u Britaniji (XIII). To je period vladavine kralja koji bi svaki put kojim bi prošao proglasavao javnim dobrom. Nameravao je da to učini i sa gradom Notingemsir. Kada su stanovnici grada prozreli kraljeve namere odlučili su da nepuste grad. To je razljutilo kralja i on je odmah poslao vojsku da ih kazni. Kada je vojska stigla, stanovnici su se upustili u potpuno besmislene i budalaste aktivnosti, kao što je davljenje ribe na suvom. Kada je kralj čuo kako su se stanovnici grada ponašali, proglasio je grad suviše glupim za kaznu. Tako se 1. april učvrstio kao dan šale.

Sa pojavom medija, novinarski urednici su i sami počeli na taj dan zbijati šale, i tada milioni ljudi biva uvučeno u te, možemo reći zavare, verujući u ono što je objavljeno. Od tada ovaj dan se često naziva Dan budala.

Sve je počelo 1. aprila 1949.god. kada je novozelandski DJ objavio da se milijama širok roj pčela približava Oklandu. On je posavetovao slušaoce da ostavljaju tegle meda ispred ulaznih vrata svojih domova i da pre nego što napusta svoje domove obuku čarape preko patalona. Mnogi su poslušali njegov savet, sve dok DJ nije priznao da je sve to bila šala. Radiodifuzna agencija je oštro kritikovala DJ-a i njegovu medijsku kuću, upozoravajući da se slična situacija ne sme ponoviti.

Prvog aprila 1981. u Britaniji Dejli Mejl je objavio da Japanski atletičar zbog greške u prevodu, još uvek trči Londonski maraton. Naime prevodilac je pogrešio i atletičar je mislio da treba da trči 26 dana a ne 26 milja. Deji Mejl je takođe objavio da je on sada stotinama kilometara daleko od Londona i da su ga mnogi videli

pokušavajući da ga zaustave ali da je on istrajan da istrči maraton.

Svoj vrhunac, prvoaprilske medijske šale doživele su 1997. godine. Tada je internet zaživeo, ali ljudi su tada još uvek bili neiskusni u vezi sa tim. Na internetu se pojavila poruka kojom su se korisnici obavestavali da će internet biti isključen od 31. marta do 2. aprila da bi se mreža očistila. Savetovalo se da se svi uređaji priključeni na internet isključe. Može se samo pretpostaviti koliko je ljudi bilo uvučeno u ovu šalu.

Slična šala je osmišljena i za mobilne mreže. Osmisli su je studenti Masacuset Tehnološkog instituta. Korisnici mobilnih telefona su bili upozoreni da će se mobilni sistemi očistiti za 1. april i savetovalo se da se postave plasticne kese na telefonima, kako se prašina iz mreže ne bi raspršila svuda.

Kao što se može primetiti, i danas mediji igraju ozbiljnu ulogu u zbijanju prvoaprilskih šala, s tim što te šale više nisu ni male ni naivne, već su sada to zavare u kojima se uključuje praktično ceo svet.

I dok je nekada cilj bio osmisliti nešto duhovito i dovoljno smešno i inovativno kako bi se nasmejala okolina, danas 1. april ima i još jednu novu karakteristiku ili bolje reći cilj- cilj da se oprvda naziv Dan Budala. Vraćajući se na staru Tverovu izreku: „Treba razmisliti o tome koliko je lako prevariti nekoga“, ja bih rekla da to danas i nije toliko teško, jer su ljudi ostala 364 dana u godini naviknuti da čitaju o nezamislivim stvarima, pa im zato ne pada teško da poveruju u sve ono što se desava tog 1. aprila

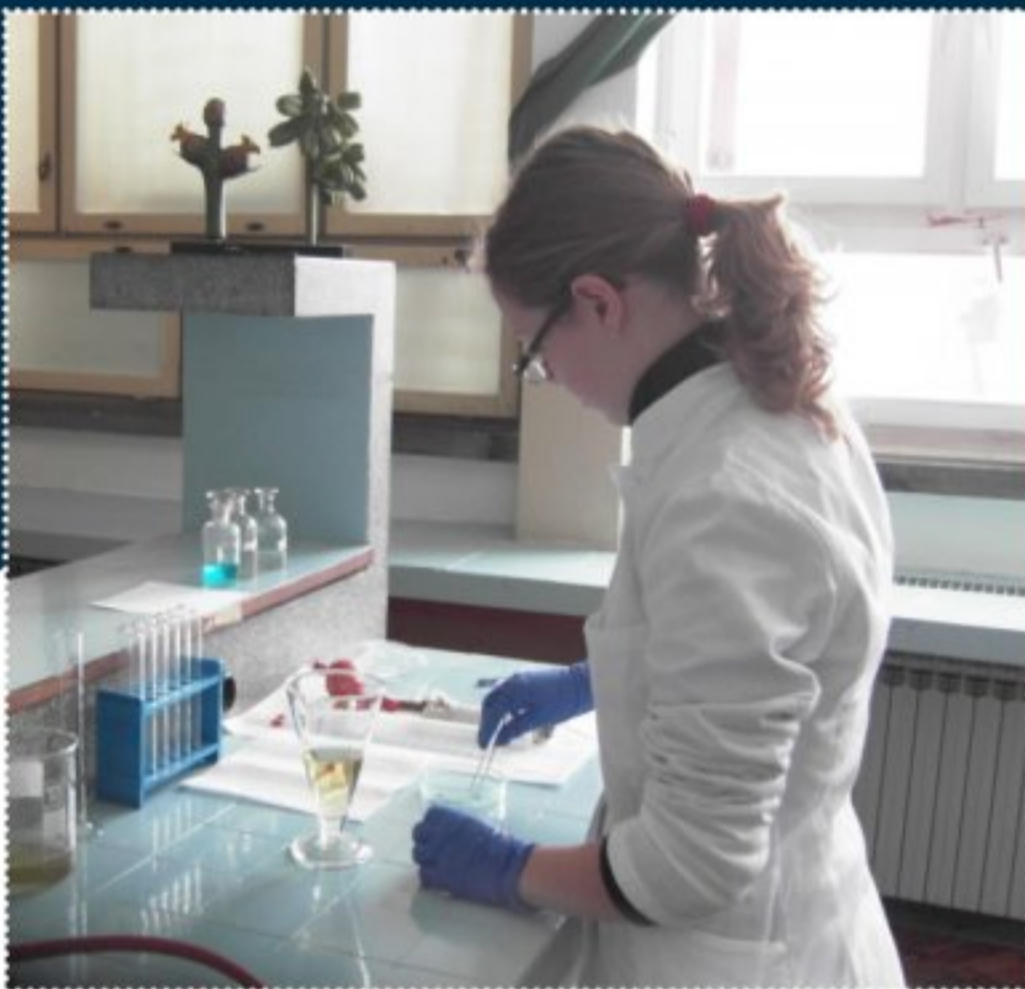

Poljoprivredni tehničar

PIŠE: ALMIN KALENDER, III3

Dragi, budući srednjoškolci,

U ovom broju naših novina prezentovaćemo vam novi smer koji ćete od naredne godine moći da pohađate u našoj, Tehničko-poljoprivrednoj školi. Za koji se god od smerova koje smo vam kroz naš časopis preporučili odlučite, budite sigurni da nećete pogrešiti. Ipak, imajući u vidu podneblje u kojem živimo, i zanimanja zahvaljujući kojima možemo da profitiramo, smer koji ću vam u ovom broju predstaviti zasigurno predtavlja pravi izbor. Smer se naziva Poljoprivredni tehničar i u nastavku teksta saznaćete kakve prednosti i pogodnosti on pruža. Poljoprivredni tehničari organizuju, nadgledaju i usklađuju biljnu i stočarsku proizvodnju u poljoprivrednim poduzećima ali i na školskom imanju.

“Poljoprivredni tehničari organizuju, nadgledaju i usklađuju biljnu i stočarsku proizvodnju.”

Oni rade na tome da bi mogli ostvariti profit za sebe ali i za svoju školu. Cilj im je proizvesti biljne kulture na oranicama (žitarice, povrće, industrijsko i krmno bilje), u voćnjacima i vinogradima. Sve to učenici nadgledaju i učestvuju sa svojim profesorima u izvođenju raznih poslova, koje je neophodno obaviti u optimalnom vremenskom roku. U sklopu stočarstva oni uzgajaju krupnu i sitnu stoku

i živinu, te rade na prerađevinama i raznim tehnologijama, kako bi doveli svoju proizvodnju do savršenstva. Ove radne operacije učenici uz pomoć svojih profesora uvek veoma uspešno savladaju i napreduju u pogledu unapređivanja proizvodnje.

Neki poljoprivredni tehničari bave se uređivanjem parkova, školskih i zelenih površina. U voćarstvu uzgajaju se sve vrste domaćeg voća i neke vrste južnog voća. U stočarstvu poljoprivredni tehničari vode računa o uzgoju goveda, što obuhvata negovanje i hranjenje junica i bikova, muznih krava, te tovljenje teladi i junadi. Nadalje, oni rade na uzgoju, hranjenju, i tovu svinja, ovaca i koza te raznih vrsta peradi. U taj sklop poslova ulazi i proizvodnja mleka i konzumnih jaja. Zatim, bave se prodajom i prezentacijom svojih proizvoda a i lečenjem stoke od raznih bolesti.

Odgovornosti poljoprivrednog tehničara su sledeće:

- priprema tla, đubrenje, setva, zaštita bilja, ubiranje plodova, skladištenje i priprema za dalju preradu;
- obrezivanje krune voćki;

Za koji se god od smerova koje smo vam kroz naš časopis preporučili odlučite, budite sigurni da nećete pogrešiti.

- konzervisanje voća, ceđenje u sokove ili pečenje u alkoholna pića;
- negovanje i hranjenje stoke, proizvodnja mleka i konzumnih jaja .

Veštine i osobine koje bi trebalo da ima poljoprivredni tehničar:

- fizička izdržljivost;
- opreznost;
- dobar vid, dobar sluh, njuh i ukus;
- organizatorske sposobnosti ;
- smisao za komunikaciju i timski rad;
- poznavanje biologije;
- ljubav prema biljkama/životinjama.

Praktična nastava se izvodi na školskom zemljištu na kome se vrše pripreme zemljišta za setvu, đubrenje zemljišta, ispitivanje fizičkih i hemijskih svojstava zemljišta ,zaštita bilja, žetva itd.

Još jedna dobra strana ovog smera leži u tome što ima puno ekscurzija, zatim obilazaka sajmova i velikih poljoprivrednih kombinata u drugim velikim gradovima. Pored toga ovaj smer obezbeđuje i prednost u zapošljavanju u raznim:

- poljoprivrednim apotekama;
- poljoprivrednim kombinatima;
- poljoprivrednim institutima i zavodima:

- osiguravajućim društvima i kompanijama. Nakon ovog smera možete upisati razne fakultete i po završetku studija lako i brzo možete doći do posla. Ti fakulteti su:

- Poljoprivredni fakultet (svi smerovi);
- Šumarski fakultet;
- Prirodno-matematički fakultet (biologija, hemija...);

-Veterinarski fakultet;
-DIF;
-Vojna akademija;
-Policajska akademija.

Za one koji nemaju želju da se dalje školuju takođe postoje mogućnosti daljeg napredovanja u vidu osnivanja samostalnih i vlasničkih preduzeća, kao i mogućnost zaposlenja u nekom od već postojećih.

Nadam se da sam vam, barem u nekoj meri, približio sve ono što ovaj smer nudi, i da će vam informacije koje ste dobili pomoći pri odabiru vašeg životnog poziva.

“Praktična nastava se izvodi na školskom zemljištu”

Ja sam Sead Baždar i u rubrici *Za volanom* provozaću vas kroz istoriju automobila, od prvog automobila do automobila budućnosti.

FERARI

Jednog jutra 1947. godine stanovnici mirnog gradića Maranella u severnoj Italiji bavili su se uobičajenim poslovima. Odjednom, iz daljine je počeo dopirati čudan zvuk. Kako se zvuk približavao tako su i sve starije generacije stanovnika počele shvatati da se nešto ipak događa. „Pa zar je rat opet počeo?” pitali su se neki. Prodoran zvuk dosegao je vrhunac kada je pokraj izbezumljenih lica projurio crveni automobil kojim je upravljao njihov komsija Enzo Ferrari. Enigma je tako rešena, a legenda je počela. Bila je to prva test vožnja prvog Ferrarija, modela Tipo 125 S, koju je obavio sam Enzo.

Nakon povratka u fabriku Enzo nije skidao smešak sa lica. Ostvario mu se životni san. Kada jeENZOVA fabrika „Auto Avio Construzioni” obnovljena nakon bombardovanja savezničkih snaga u Drugom svjetskom ratu, u Maranellu je napokon moglo početi ostvarenje Ferrarijeve vizije. Istodobno, prestao je važiti ugovor s Alfa Romeom po kojem Enzo nije smeo koristiti svoje prezime na automobilima. U tu svrhu, kreiranja prvog Ferrarija, Enzo je doveo najboljeg stručnjaka koji će u

delo provesti opsesiju koja se Enzu motalala po glavi još od tinejdžerskih dana – 12 cilindrični motor. U to vreme 12 cilindrični motor nije bio uobičajena stvar. Evolucija motora tada je došla do 6 cilindraša s iznimkom američkih V12 motora koji su od početka težili što većem obimu. Ipak, Enzo je imao viziju koja je, kako se danas pokazuje, bila osnovana.

U Maranello stiže genijalni Gioachino Colombo. Colombo je Enzu zapeo za oko dokazavši se svojom veštinom. Pre Ferrarija Colombo je bio zaposlen u Alfi koja ga je pozvala u tim nakon što je pobedio na nacionalnom takmicenju sa projektom tzv. „superchagera”. U malenoj fabrici počeo je rad na “projektu V12”. Colombo je dao sve od sebe, a Enzo je bio vidno uzbuđen. Obim motora iznosio je 1497 ccm-a čime je dobijena maksimalna snaga od tačno 100 KS pri 7000 obrtaja u minuti. Za glavu i blok motora korištena je laka legura, a motor je bio smešten spreda uzdužno. Razvodni mehanizam sačinjavali su jedna bregasta osovina u glavi sa dva ventila po cilindru. Vazduh i gorivo „miksala” su 3 dvostruka Weberova rasplinjača, a snaga se preno-

sila putem petostepenog menjača na zadnje točkove. Nakon završenog posla Enzo se obratio poznatoj italijanskoj radionici za karoserije „Touring“. Touring je napravio aluminijumsku karoseriju i tako je nastao automobil kojim je započela legenda.

Na sportsku promociju prvog Ferrarija nije se dugo čekalo. Nakon dva meseca dva su Ferrarija 125 S jurila ulicama oko grada Piacenze. Zašto 125? Brojka u imenu dolazi od obima jednog cilindra, što množenjem sa 12 daje stvarnu zapreminu motora. Takav jedinstveni način obeležavanja svojih modela Ferrari koristi i danas.

Zašto crni konj kao logo?

„Priča o propetom konjiću je jednostavna i fascinantna. Konjić je bio nacrtan na trupu borbenog aviona kojim je upravljao Frančesko Baraka, herojski italijanski pilot koji je poginuo u Prvom svetskom ratu. 1923. kada sam pobedio u Raveni upoznao sam Enrika Baraku, Frančeskovog oca, i Frančeskovu majku Paolinu. Jednog dana rekla mi je: Ferari zašto ne bi stavio propetog konjića na tvoje automobile, doneće ti sreću. Konjić je bio crne boje, žutu pozadinu sam dodao zato što je to boja Modene.“ - Enzo Ferrari.

Izveštavamo...

PIŠE: AMINA BEGOVIĆ, III3

Kao što je u prethodnom, trećem broju našeg časopisa istaknuto, nedavno je državni sekretar u Ministarstvu poljoprivrede Senad Mahmutović posetio Tehničko-poljoprivrednu školu u Sjenici i uručio joj ugovor o korištenju poljoprivrednog zemljišta. Ovim ugovorom našoj školi dodijeljeno je blizu 90 ha poljoprivrednog zemljišta na period od deset godina.

Prevažodni cilj bio je da se škola preregistruje u Tehničko-poljoprivrednu školu, kako bi se iskoristio potencijal u oblasti poljoprivrede, koji ovaj kraj poseduje. Pre dobijenog zemljišta đaci poljoprivrednog smera imali su poljoprivredne mašine, ali nisu imali gde da ih koriste. Zahvaljujući dobijenom zemljištu nama, učenicima, omogućeno je da se kvalitetno obrazujemo u oblasti poljoprivrede.

Nakon dobijenog zemljišta, odmah smo počeli sa obradom. Odvojili smo jednu parcelu od 5 ha koju smo obradili, i svo ono što smo isplanirali završili smo za planirano vreme. Profesori su se dogovorili sa nama u koliko sati treba da se sakupimo i da krenemo sa radom. Najpre smo razgledali zemlju a potom krenuli u radnu akciju. Počeli smo sa oranjem koje je bilo veoma zahtevno i za koje treba dobra volja da bi se odradilo onako kako treba. Imali smo 5 traktora od kojih je jedan bio školski, a ostali su profesori iz škole pozajmili. Naravno, i oni su pomagali sa ciljem da se sve što pre

i što bolje odradi.

Učenici su odradili veći deo posla i svi đaci su učestvovali u radu. Radili smo na smenu, menjali jedni druge. Dok je prva grupa radila, druga je odmarala, a kada bi se oni umorili, mi smo ih menjali, i sve tako u krug. Kada smo završili sa oranjem otišli smo kući. Profesori su nas obavestili da nastavljamo sutra sa drljanjem i setvom. Drljanje i setva je teže od oranja, tako da su to samo učenici radili, a učenice su posmatrale i učile. Tog dana smo imali manje traktora, tako da smo duže ostali. Jedna grupa je drljala, dok je druga grupa sejala ječam. Neki su punili sejalicu sa ječmom, a neki su sejali. Završivši planirano i dogovorivši se o aktivnostima planiranim za naredni dan, razišli smo se.

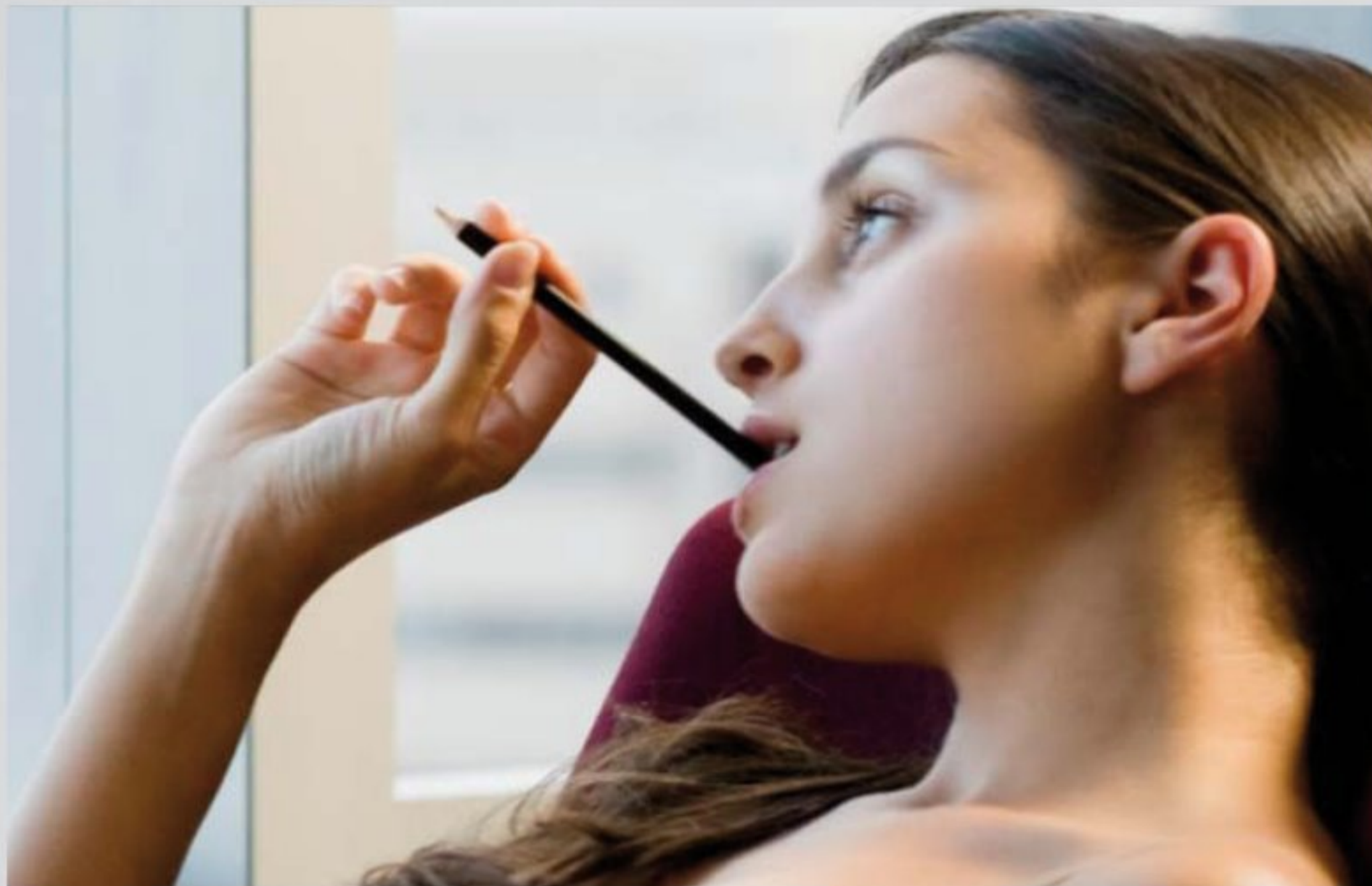
Sledećeg dana na red je došlo valjanje zemljišta. To nam je bilo najteže, zbog toga što smo imali samo jedan traktor. Jedina olakšavajuća okolnost je bila to što je valjanje zemljišta bilo poslednje što smo trebali da odradimo. Uz dosta druženja, ali i našeg vrednog truda i rada sa tim je završeno 5 ha zemljišta i naš posao je priveden kraju. Očekujemo da naš rad i trud urodi plodom, da to što smo posejali uspe, a naravno, to nije sve, to nije kraj naših aktivnosti, u planu nam je da ovo što nam je ostalo od blok nastave iskoristimo za obradu makar još nekoliko hektara zemljišta.

Maštarenje iz đačke klupe

PIŠE: HANKIJA KOLAŠINAC, II1

U surovoj današnjici i često tmurnoj svakodnevnicu, ljudima nažalost često ne preostaje ništa drugo do bega od stvarnosti i odlaska u neki bolji, svoj sopstveni svet; svet nestvaran, odsanjan, izmaštan.

U našoj nevinoj i naivnoj madosti očekivanja su velika! Ta očekivanja obično padnu u vodu, tonu duboko, do samog dna a onda se pretvore u raočarenje.

Susretnemo se sa bolom, suzama, patnjom. Osetimo tugu i klonemo. Počinjemo da živimo u pustinji bez i jedne kapi vode. Počinjemo da tražimo spas, želimo da užurbanim korakom pobegnemo od svega, a taj beg je svakako moguć. Moguć zahvaljujući našem sanjarenju i maštarenju.

Mašta nas odvodi na neka daleka mesta, podstiče nas da sanjamo, želimo, da se nadamo. Ona ne poznaje bol, besparicu, starost. Ona ne zna za podlost, oholost i laži. U njenom okrilju sve se menja, svet postaje bolje, lepše mesto za život, za ljubav, za snove.

Mašta nam pomaže da letimo na njenim krilima koliko god možemo i dokle god želimo. Uz maštu brže, ispunjenije i lepše prolaze dani, a kartonske i plastične igračke dobijaju nove, moćnije dimenzije. Zato mi često maštamo. Naročito mi mladi. Naša najveća maštarenja javljaju se u toku školovanja, kada su naše mlade glave prepune različitih, velikih očekivanja i za mnoge, nezamislivih misli i ideja. U tom periodu ta maštanja su najlepša, najbezbržijsa i šarenolika.

Često dok sedimo u našim đackim klupama i samo prividno pratimo predavanja, ta naša maštarenja se jave i onako tvrdoglava obaviju naše misli, smeste nas na svoja lepršava krila i odvedu nas veoma, veoma daleko.

Tada razmišljamo o momku ili devojci iz naših snova, o tome koliko želimo da budemo srećni, zaljubljeni i voljeni. Zamišljamo svoju budućnost. Gledajući u prazno, lutamo vremenom, pa često očas posla završimo visoke škole, fakultete, uspemo u životu, osnujemo porodicu, i ostvarimo sve svoje snove. Na trenutak zaboravimo na sve oko sebe, prepustimo se tom čudesnom osećanju ispunjenosti i sreće i u najvećem broju slučajeva, vragolast osmeh zaigra nam na licu. Uživamo u tom svom izmaštanom svetu, sve dok se ne rasprši kao balon od sapunice. Dok nas ne prekine zvono, ili udarac drugara iz klupe, zato što je i njemu, ali i profesoru taj moj osmeh nejasan. Tada se trgnemo, vratimo u realnost, pomalo razočarano ali mašta, iako nas napušta, u nama ostavlja trag, ispunjenost, neku neobjašnjivu radost.

Čovek nikada ne treba prestati da mašta. Ne treba i ne sme. Mašta nam donosi beskrajnu sreću i večito sunce, svetlost i sjaj u oku i bezgraničnu slobodu. Donosi nam i ljubav, večnu, plamteću ljubav. Donosi nam osmeh, donosi nam volju. Ona je ta koja nikada ne umire, koja krepki, koja daje snagu u trenutku kad postanemo slabi i čini nas boljim kada smo na ivici da naše srce ogrubi. Dok ima želja i dok mašta, čovek ima razloga da živi, da radi, da stvara. Zato maštajmo, jer ko zna, jednoga dana će se nešto od toga sigurno ostvariti. A, ako se i ne ostvari, bar ćemo na trenutak biti srećni i zadovoljni, dok plovimo svojim izmaštanom svetom.

Život i snovi

Priredba u sirotištu.
 Te krupne oči prate svaki pokret.
 On čita pesmu o majci.
 Osmi mart.
 Glas podrhtava.
 Igra života i sna.
 Neko oseti ljubav, neko sudbinu.
 Čita,
 o porodici u pesmi,
 o rođendanima, praznicima, dugim, hladnim
 noćima,
 o toploj ruci majke koja se uvek brine.
 Nastavlja jer,
 prekasno je da stane,
 o dečaku koji igra fudbal u dvorištu svoje kuće,
 o radosnom, toplom osmehu na majčinom licu,
 o ocu koji se umoran vraća kući,
 o zajedničkom ručku posle teškog dana.
 Znoji se,
 tako bi želeo da ućuti,
 o kolačima i priči za laku noć,
 o ljubavi, nežnosti i dobroti,
 o jednoj ženi.
 Oni pljeskaju.
 Uviđajno i velikodušno.
 Pljeskaju i smeju se.
 On se poklanja kao da moli za oprost,
 malene ljude koji će sutra ručati sami.

Alma Zekić, IV1

STOP nasilju u školama!

„ŠKOLA JE MESTO UČENJA I ODRASTANJA. IZ NJE NOSIMO USPOMENE KROZ CEO ŽIVOT. AKO SU TA ISKUSTVA NEGATIVNA, NAŠE SAMOPOŠTOVANJE JE NISKO, MI POSTAJEMO NEUSPEŠNI. AKO SU POZITIVNA, IMAMO ŠANSU DA NAPRAVIMO DOBAR REZULTAT.“

PIŠE: RAHELA TASUMOVIĆ, III1

Svedoci smo da dečiju radost, razdraganost, plemenitost i druženje u školi sve češće zamenjuju uvrede i udarci. Nasilje u školama, bilo fizičko, psihičko ili emocionalno, preti da postane svakodnevna pojava sa kojom se suočavaju učenici, profesori i roditelji. Srednjoškolci su nažalost danas veoma skloni različitim oblicima vršnjačkog nasilja koje, osim tuče i udaranja, podrazumeva još i ogovaranje, pretnje, širenje laži o drugima, isključivanje pojedinaca iz društva itd.

Šta vršnjačko nasilje zapravo predstavlja?

Vršnjačko nasilje predstavlja svaki oblik ponašanja koje ima za cilj namerno povređivanje ili nanošenje bola svom vršnjaku, bilo psihičkog ili fizičkog. Pojednostavljeno rečeno, vršnjačko nasilje je zapravo neopravdano nanošenje štete drugome. Ponašanje kojim se nanosi šteta može biti verbalno i neverbalno, i može se sastojati u fizičkom povređivanju, nanošenju materijalne štete, ili psihološkom povređivanju kao što je zastrašivanje, sramoćenje, socijalna izolacija i slično.

Koliko je vršnjačko nasilje rašireno?

Istraživanja pokazuju da je vršnjačko nasilje u našoj zemlji veoma rašireno. Tokom tih istraživanja ustanovljeno je da je 65 % učenika bar jednom, a čak 24 % učenika više puta bilo izloženo nekom obliku nasilnog ponašanja, i to u prvom redu verbalnom nasilju, vređanju, ismejavanju, širenju laži, spletkarenju, pretnjama i zastrašivanju. Ovo je zaista jedan alarmantan podatak, koji kada saznamo, ne možemo a da se ne zapitamo šta se to desilo sa našom omladinom, sa tinejdžerima, sa školarcima? Odakle toliki problemi, i zbog čega se rešavaju na jedan tako primitivan način, ostrim jezikom i tupom pesnicom? Ne možemo a da se ne zapitamo kuda je to otišla nekadašnja tolerancija, poštovanje, praštanje i razumevanje?

Kako vršnjačko nasilje nastaje?

Veoma često se kaže da je vršnjačko nasilje zapravo ogledalo porodice. Ono direktno nastaje kao posledica agresivnog okruženja. Naravno, porodica igra presudnu ulogu. Ukoliko dete svakodnevno prisustvuje porodičnom nasilju, velika je verovatnoća da će i samo postati zlostavljač. Za njega je nasilje svakodnevnicom, nešto uobičajno. Takvo dete neće imati problem da se nađe u situaciji u kojoj se svakodnevno nalazi, niti da na svojim vršnjacima primenjuje ono sa čime se svakodnevno susreće. Takvo dete je nervozno, nasilno, agresivno. Svu svoju negativnu energiju ispušta kroz nasilje i viku, nenaviknuto na tišinu, razgovor, mir i toleranciju i što je najgore od svega, često nesvesno da čini nešto pogrešno.

Kako prepoznati osobu koja trpi nasilje?

Najčešće, osoba koja trpi nasilje je plašljiva, stidljiva i povučena, i najčešće nikada ne govori o svom problemu. Da biste takvoj osobi mogli pomoći, pred vama je nekoliko saveta koji će vam olakšati da takvu osobu najpre prepoznate:

- plašljiva je i nesigurna;
- oprezna je, osetljiva i tiha;
- plače i povlači se;
- nema prijatelje;
- prezaštićivana je od odraslih.

Kako prepoznati nasilnika?

Osoba koja čini nasilje je najčešće neprijateljski raspoložena prema svima oko sebe, namrštena je i agresivna. Osobine nasilnika su još i:

- impulsivnost;
- agresivnost;
- neprijateljski stav prema okolini;
- potreba za materijalno koristi;
- pozitivno mišljenje o sebi

Kako sprečiti nasilje u školi?

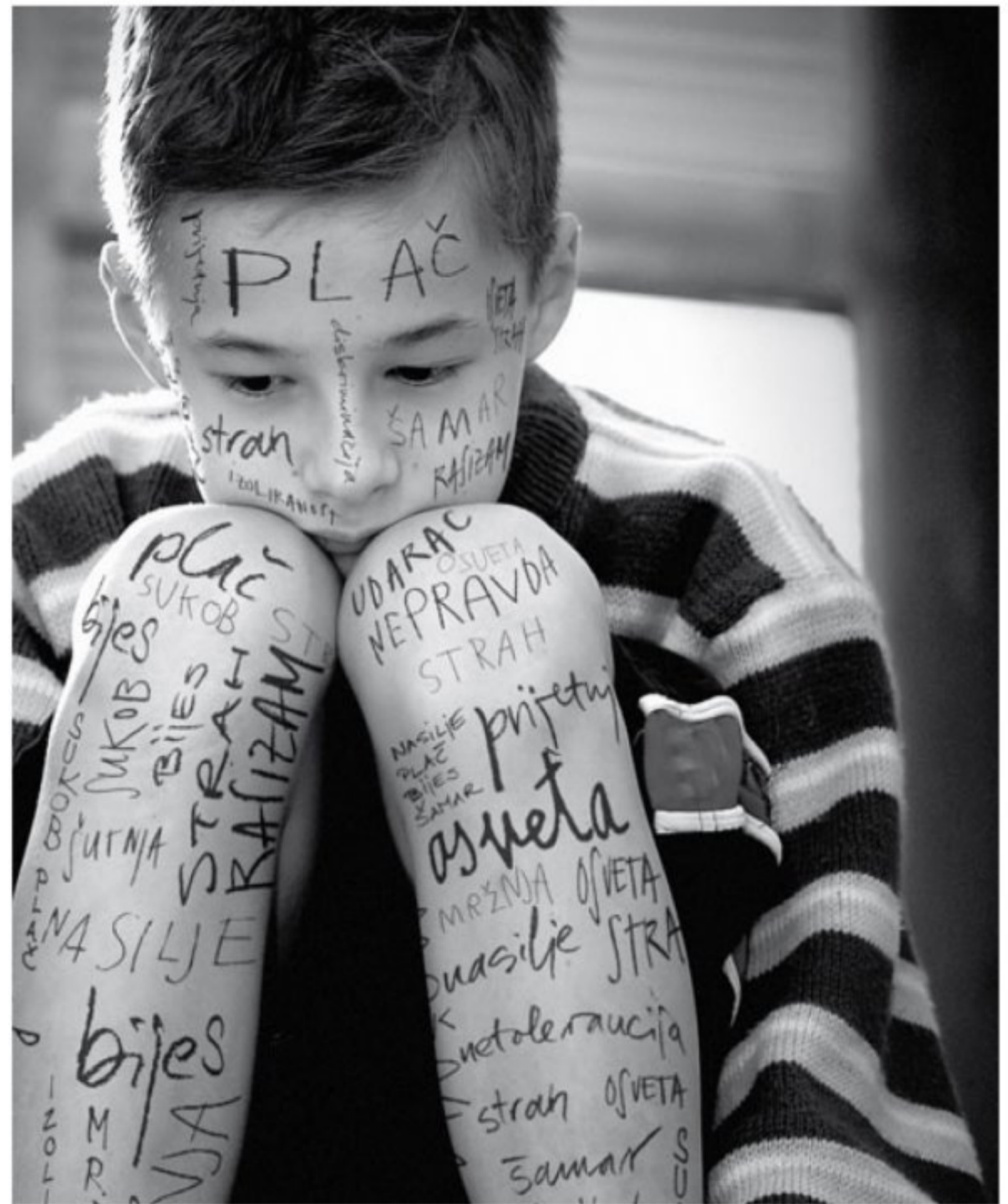
Svako od nas je u detinjstvu iskusio neki vid nasilja; bilo da je u bio u ulozi vršiooca nasilja, onaj koji trpi ili je jednostavno bio svedok nasilja nad nekim drugim. Nasilje nije normalna pojava u dečijem razvoju i ne može se sprečiti, ukoliko se ne interveniše. Školsko nasilje je nešto što se pamti i često ostavlja posledice na celi životni ciklus deteta. Budući da je škola sredi- na kroz koju se prelamaju mnoga društvena kretanja, porodične okolnosti i individualne karakteristike dece potrebno je udružiti napore škole, roditelja, zajednice i sistema.

Svako nasilje nad decom / učenicima može se sprečiti. Važno je samo da:

- se radi na razvijanju svesti o tome da deca uče po modelu, i da njihovi roditelji i profesori, kao i način na koji govore i deluju, bitno utiču na decu;
- se izrade odeljenska pravila i dogovor oko toga šta uraditi ako se ta pravila prekrše;
- se radi na poboljšanju odnosa, povezanosti i bliskosti među učenicima;

- ustanova kreira klimu u kojoj se uči;
- se razvija i neguje kultura ponašanja i uvažavanja ličnosti;
- se ne toleriše nasilje;
- se ne ćuti u vezi sa nasiljem;
- se razvija odgovornost svih;
- se svi koji imaju saznanje o nasilju obavezuju na reago- vanje.

Još nekoliko korisnih saveta...

Svi smo mi razumna ljudska bića, pa tako moramo i delovati - razumno, i moramo razmišljati pozitivno. U našoj je obavezi da rešavamo probleme mirno i na kul- turan način. Ako mislite da je jedini način za rešavanje vašeg problema tuča, ružna reč, psovka, uvreda ili uda- rac, ne, nije. Jedini i pravi način je zapravo razgovor, do- govor i na miran, prijateljski način rešavanje tog prob- lema koji imate.

Sigurna sam da u našim godinama nemamo tol- iko problema da bi došli u sukob sa osobom koju krivimo za nešto. Najčešći razlozi nasilja su: vređanje, omalovažavanje a nekada čak i ljubav. Zbog devojke, pa čak i zbog momka, dolazi do prezira dvoje mladih, bilo da su to to poznanici/ce, drugovi ili drugarice, oni se upuštaju u raspravu koja dovodi ne samo do verbal- nog već često i fizičkog obračuna.

Drugari, zar ste zaboravili, najbitnije osećanje koje moramo da širimo je ljubav a najbitnija stvar i oso- bina koju moramo da imamo je strpljenje. Naravno to strpljenje, ljubav i razumevanje mora da bude obostra- no. Često neki pomisle da će pokazati svoju snagu, moć ili svoj „karakter“ tako što će se potući. Nisu ni svesni koliko se varaju. Tako samo pokazuju svoju slabost i nemoć da problem reše na pravi, ispravan, prijateljski način. Ne shvataju da je najbitnije od svega biti čovek, deliti osmehe, učiniti druge srećnim pa samim tim usrećiti i sebe.

Stereotipi i predrasude

PIŠE: ELMA MAŠOVIĆ, III1

**„VAŠE SU PRETPOSTAVKE PROZORI KROZ KOJE
GLEDATE NA SVET. OPERITE IH PONEKAD,
INAČE SVETLO NIKADA NEĆE UĆI!”**

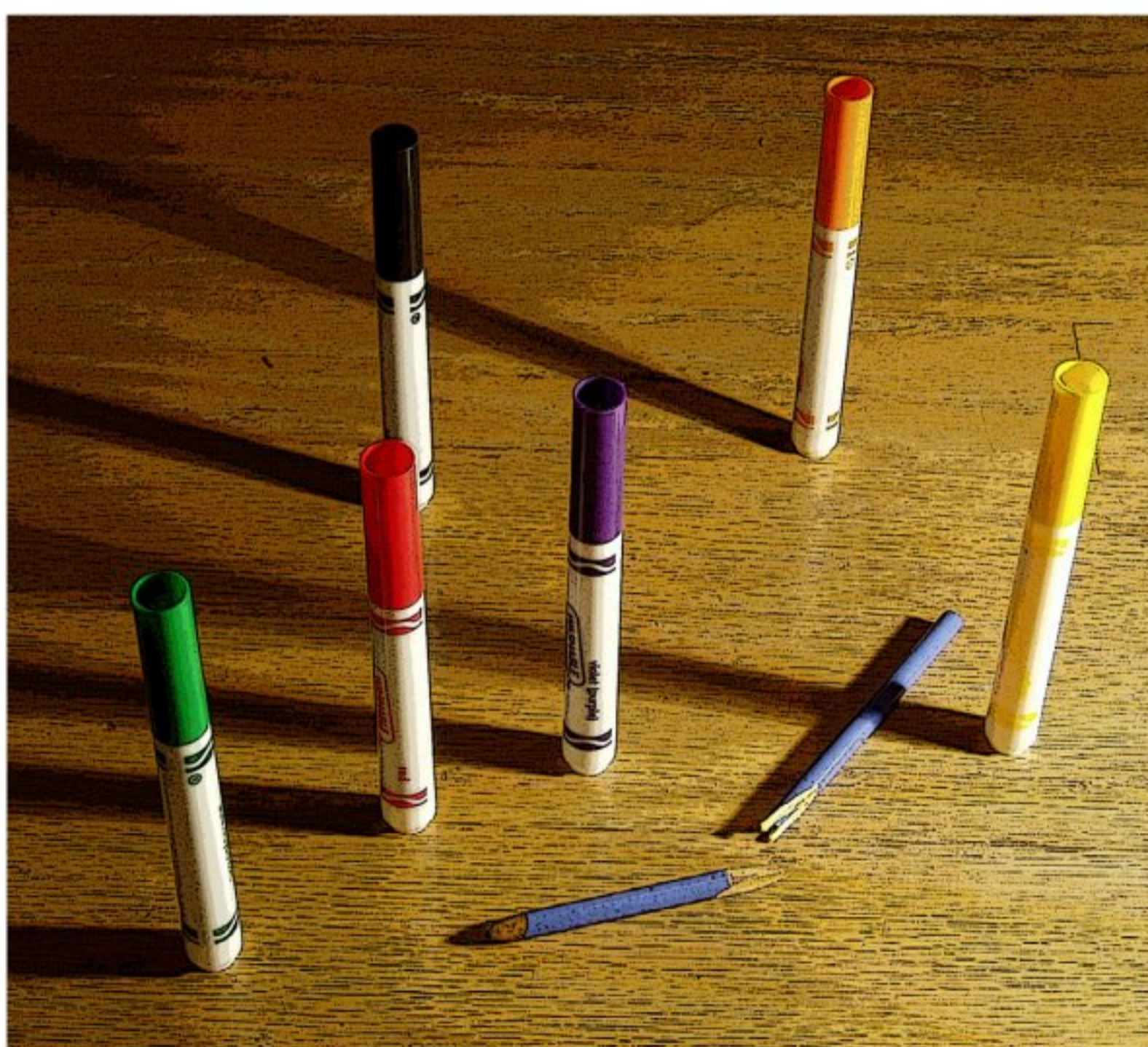
Ljudi se često definišu kao pripadnici određenih grupa, zavisno od kulture kojoj pripadaju, njihovih verskih opredeljenja, porekla ili nekih drugih vidljivih osobina kao što je boja kože, visina, način oblačenja... Iako postoje mnogobrojne razlike koje su duboke i koje treba shvatiti ozbiljno, često se naša mišljenja ne temelje na pouzdanim činjenicama, već naprotiv, na stereotipima i predrasudama. Kad postanemo svesni tog saznanja, često ga veoma teško prihvatamo.

Šta su stereotipi?

Stereotipi su stavovi o nekoj grupi ljudi, zasnovani na pretpostavkama. Oni su grupni koncepti koje određena skupina ljudi gaji o nekoj drugoj skupini. Često se koriste u negativnom smislu, u kontekstu predrasuda i opravdavaju određena diskriminativna ponašanja. Npr: Srbi su najveći lopovi (ovo kažu Rumuni), Rumuni su najveći lopovi (ovo tvrde Srbi), Mađari su velike pijanice, Bosanci su tvrdoglavi, Crnogorci su lenji....

Kako u celom svetu, tako i u Srbiji, najrašireniji su etnički stereotipi. Etnički stereotipi su uprošćena, ustaljena i rasprostranjena, pozitivna ili negativna shvatanja o pripadnicima neke etničke grupe, naroda, nacionalne manjine, tipični za određenu društvenu sredinu. Na primer: Englezi su uštogljeni i hladni, Škotlandčani škrti, Nemci vredni i disciplinovani, Italijani su zavodnici i imaju ukusa...

Zašto postoje stereotipi?

Zašto postoje stereotipi?

Kategorizacija ljudi uobičajen je proces mišljenja i svi to radimo. To je jedan od načina na koji pojednostavljujemo i „sređujemo stvarnost“ jer naša čula mogu da prime ograničeni broj informacija, koje se nadovezuju na naša prethodna iskustva. Važno je da imamo na umu da stereotipi često nisu u skladu sa objektivnim stanjem stvari i da zbog toga mogu biti ogroman kamen spoticanja u komunikaciji. Vrlo je važno da budemo svesni njihovog postojanja u našoj glavi i njihovih mogućih negativnih posledica.

Osim što postoje negativni, postoje i pozitivni stereotipi. Na primer, ako kažemo: „Crnci su dobri trkači“, to nazivamo pozitivnim stereotipom. Možemo pomisliti: „Pa šta je loše u tome? Zaista je tako!“ Samo se zapitajte: „Je li tačno da SVI crnci brzo trče?“. U tom slučaju postaćete svesni izrečenog stereotipa. Stereotipi se smatraju nepoželjnim verovanjima koja se jedino mogu promeniti putem obrazovanja i/ili upoznavanja.

Od stereotipa do predrasuda

Ukoliko o grupi ili pojedincu sudimo na osnovu stereotipa, a ne na osnovu činjenica, onda smo došli do predrasude. Formirali smo mišljenje o nekoj osobi ili grupi ljudi, a da ih pritom nismo ni upoznali.

Kakvi su efekti predrasuda?

Predrasude su uvredljive. One se u prvom redu koriste kako bismo prema nekome bili nepravedni. Predrasude druge ljude lišavaju mogućnosti da pokažu ko su i šta mogu postići. Ne dozvoljavaju im da dokažu da su drugačiji od grupe ljudi kojoj pripadaju, da su bolji, iskreniji, pametniji... Na primer, poslodavac može da ne zaposli kandidata nekog etnickog porekla, jer je čuo da „oni“ kasne na posao, da su lenji i slicno.

Kakva je korist od predrasuda?

Čini se da predrasude čine svet jednostavnijim. Kad ljudi sretnu nekoga ko im se čini čudan ili nepoznat, to im često izaziva osećaj nelagodnosti. U takvim situacijama predrasude ljudima omogućavaju da otkriju odakle taj osećaj nelagodnosti dolazi.

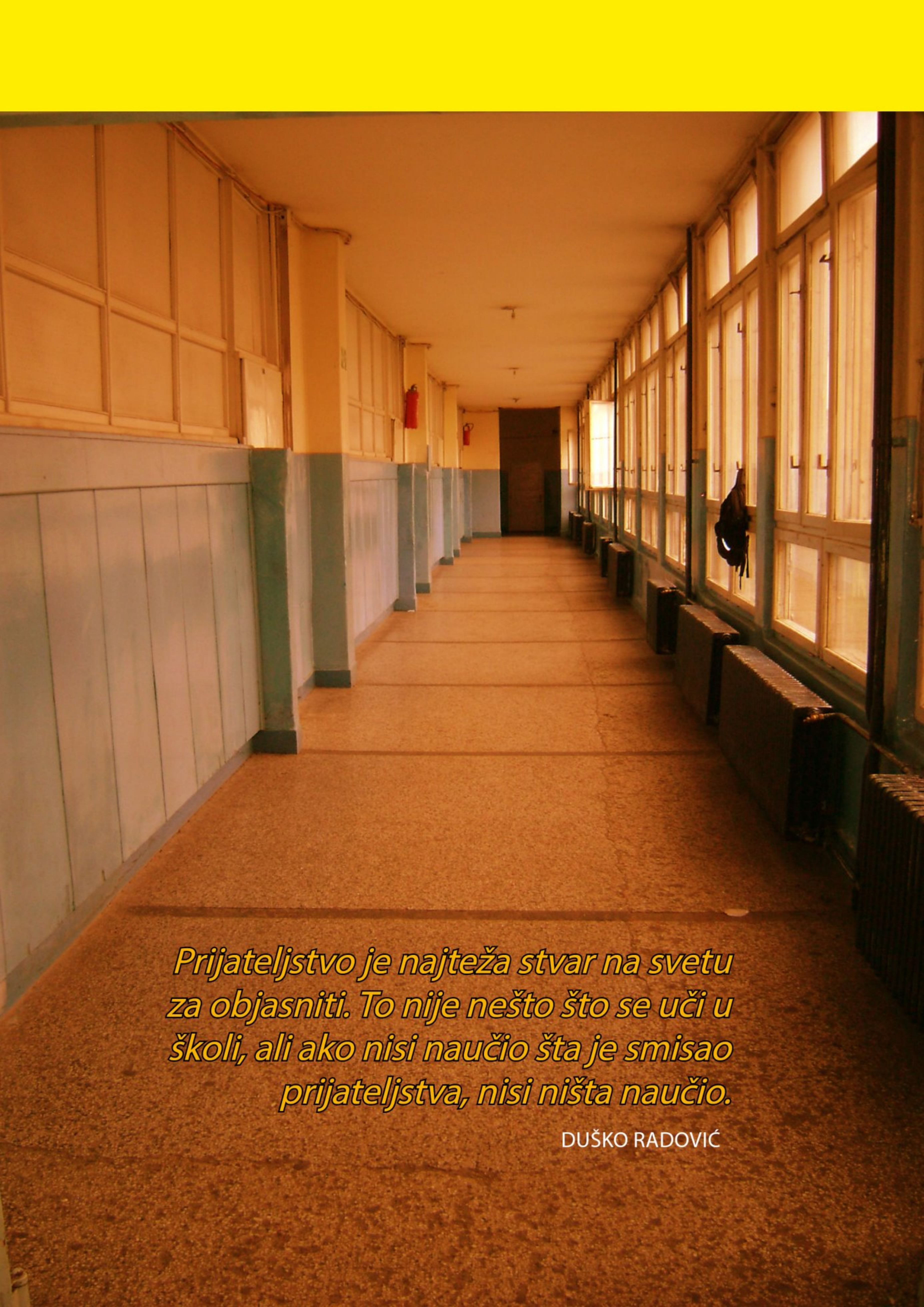
Albert Ajnštajn je rekao da živimo u svetu u kome je lakše razbiti atome nego predrasude. Iako mnogi tvrde da ih nemaju, verovatno ne postoji osoba koja nije bila žrtva sopstvenih predubedenja. Predrasude da „fudbaleri nisu inteligentni“, ili da su „brinete pametnije od plavuša“, da su „manekenke lepe a glupe“, prate nas kroz ceo život i utiču na naše lične stavove.

Vreme je da se promenite i da:

- ne sudite unapred;
- budete fleksibilni, jer vas krut način razmišljanja sprečava da vidite kakvi su drugi;
- budete radoznali, jer ćete tako otvoriti mnoga vrata koja ste nesvesno zatvorili;
- se okružite osobama koji vas podstiču, a izbegavajte one koje stalno jadikuju i okrenute su samo sebi;
- se povežite sa osobama drugačijih interesa i proverite svoju sposobnost prihvatanja različitih mišljenja, jer mnoge predrasude nestaju kada shvatimo šta možemo da naučimo od drugih
- počnete da negujete pozitivan stav prema različitostima, prema realnosti i sadašnjosti i da krojite realne planove za budućnost.

*Prijateljstvo je najteža stvar na svetu
za objasniti. To nije nešto što se uči u
školi, ali ako nisi naučio šta je smisao
prijateljstva, nisi ništa naučio.*

DUŠKO RADOVIĆ